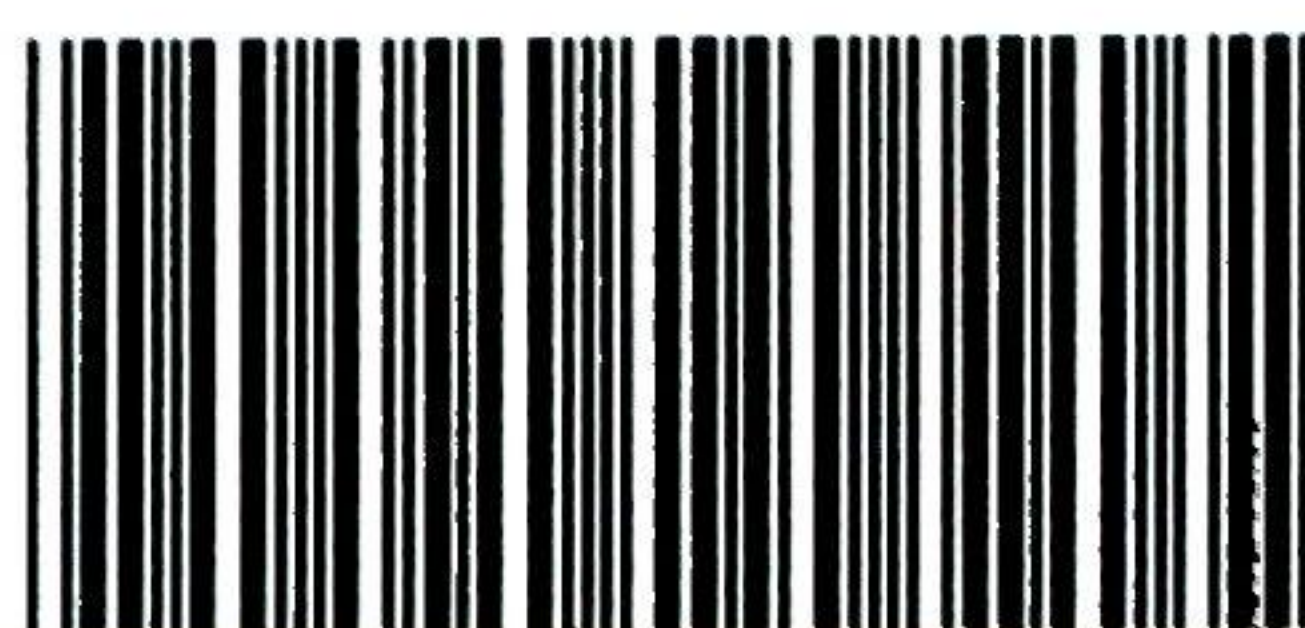

משרד הביטחון

ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון

התחלת תיק

6260576

מספר משלוח/תיק : 119 - 922 / 2000

תאריך המסמך המוקדם : 01.05.1969

תאריך המסמך המאוחר : 30.12.1969

סימון התיק :

שתי שנות ממשל צבאי

1967 – 1969

**נתונים על פעולות המנהל האזרחי
ביהודה ושומרון. ברצועת עזה ובצפון סיני**

מבנה הממשל הצבאי ופעולתו

מלחמת ששת הימים הביאה את צה"ל לקוים חדשים, כאשר בשליטתו שטח נרחב נוסף, גדול פי שלושה ומחצה משטחה של ישראל ה"קטנה" (תוספת של כ-70,000 קמ"ר). בתוך שטח זה מצויה אוכלוסיה של כמיליון נפש, מספר שאומת במפקד האוכלוסין שערכנו בשטח (באזור ירושלים המזרחית, אשר היה לשטח ישראלי, עוד כ-70,000 נפש).

טריטוריה זו ואוכלוסיה זו מאורגנות בארבעה מרחבי ממשל : רמת הגולן - בצפון; יהודה ושומרון - במרכז; רצועת-עזה וצפון סיני - בדרום; ומרחב-שלמה - בדרום סיני.

בהתאם לחוק, מינה צה"ל מפקדים צבאיים על כל אחד מארבעת אזורי הממשל. יחד עם זאת, ברור וטבעי הוא כי האחריות על כל הנעשה בשטחים אלה היא על ממשלת ישראל.

יש להבחין בין ארבע רמות, של אחריות וטיפול בנושאים : רמת הממשלה - להתוויית המדיניות; רמת המשרדים והמטה הכללי - בעלת האחריות הכוללת לביצוע; רמת מפקדת האזור הצבאי - הממונה על כל הפעולה באותו אזור; רמת נפת הממשל - האחראית למגע המעשי בשטח.

ברמת הממשלה אנו מוצאים את ועדת השרים לענייני השטחים, המופקדת על עיקר הבעיות של השטחים המוחזקים. בראש הוועדה יושבת ראש - הממשלה.

עם זאת אין כמעט ועדת שרים אשר לשולחנה לא מגיעים נושאים הקשורים לענייני הממשל והשטחים המוחזקים. כך הדבר, למשל, בוועדת השרים לענייני בטחון, בוועדת השרים לענייני כלכלה וכן בוועדה המיוחדת לענייני ירושלים, בוועדת השרים למקומות הקדושים, בוועדת השרים להסברה וכו'.

כאמור עוסקים הממשלה וועדות השרים בעיקר בהתוויית מדיניות עקרונית. בעיות הביצוע מתרכזות בדרג נמוך יותר. קיימות לצורך זה שתי ועדות בין-משרדיות, העוסקות בפעולה השוטפת ובכל הבעיות המעשיות המתעוררות כמעט מדי יום ביומו. אלה הן הוועדה לתאום הפעולה בשטחים, המטפלת בבעיות בתחום המדיני והבטחוני, וועדת המנכ"לים לעניינים כלכליים, המטפלת במכלול השאלות האזרחיות והכלכליות.

הביצוע עצמו מתרכז ביחידה לתיאום הפעולה בשטחים שבמשרד הבטחון, האחראים לריכוז ולתיאום המעשי של העבודה בין כל הגורמים שמחוץ למערכת הצבאית, ואילו מחלקת הממשל הצבאי שבמטה הכללי של צה"ל, מורידה את ההוראות המעשיות לביצוע, מתאמת ומסכמת את נוהלי העבודה השונים. על-ידי שילוב שני התפקידים - ראשות היחידה במשרד הבטחון וראשות המחלקה במטכ"ל - באישיות אחת, מושגים גם תיאום וגם פישוט רב של הפעולות.

בראש כל אזור ממשל ממונה מפקד צבאי. מפקד זה מפעיל מפקדה ומטה, שהרכבם שונה ביותר מהנהוג ביחידה צבאית רגילה. המפקדה באזור הממשל מטפלת בשני תחומים - התחום הצבאי-בטחוני והתחום של המנהל האזרחי, הנחלק לענף כלכלה וענף שירותים. אנשי המפקדות הם אנשי צבא, או אזרחים, שגוייסו לצה"ל והם כפופים באופן מלא למפקדם כקציני צבא. בכל מפקדה באזור ממשל ניתן למצוא את "קציני המטה", שהם למעשה נציגי המשרדים הממשלתיים השונים הפועלים, כל אחד בתחומו הוא, באותו אזור ממשל. ענף הכלכלה מרכז את פעולות המשרדים הכלכליים - כגון אוצר, מסחר ותעשייה, חקלאות ועבודה, וענף השירותים מרכז את החינוך, הסעד, הבריאות, הדואר וכו'.

ולבסוף - אין לדבר על המפקדה והמטה הממשלי מבלי להזכיר את הייעוץ המשפטי. מקומו של זה, בדרך כלל, במעמד מכובד ועצמאי, כאשר כל קציני המטה נזקקים לעצתו בעבודתם.

הטיפול המעשי בשטח מתבצע באמצעות מפקד-הנפה הצבאי. גם במפקדת המפקד הנפתי קיימים זרוע צבאית וזרוע אזרחית. הזרוע הצבאית היא המופקדת על הבטחון והסדר שבמרחב הנפה, כאשר לרשותה עומדים כוחות צבא ומשטרה לביצוע המשימה. כאן גם נעשה התיאום המעשי בין השלוחות הבטחוניות השונות, הזרוע האזרחית עוסקת באדמיניסטרציה של הוצאת רשיונות, טפסים וכיו"ב; ובו בזמן מופקדת על הפעלת כל המערכות המשקיות והאזרחיות שבשטח.

מובן מאליו, כי הפעילות בשטחים המוחזקים עוברת את שבט הביקורת של משרד מבקר המדינה, ככל גורם ממלכתי אחר. אנשי משרד מבקר המדינה היו כמעט בין הראשונים אשר נכנסו לעבודה בצמוד לכוחות צה"ל. מאז מלווה הביקורת את התחומים השונים של הפעילות המשקית והאזרחית שבשטחים, ואכן, בדו"ח המבקר, אשר יוגש לשולחן הכנסת, נכלל כבר פרק גדול על הביקורת בשטחים.

ת ק צ י ב

תקציב ההוצאות לשנת 1969/70 מסתכם ב-162 מיליון ל"י. להלן פירוט התקציב לשנת 1969/70 בהשוואה ל-1968/69 (במיליוני ל"י) :

<u>החוספת</u>	<u>1969/70</u>	<u>1968/69</u>	
4	90	86	יהודה ושומרון
10	53	43	רצועת עזה וצפון סיני
3	9	6	רמת הגולן
1	2	1	מרחב שלמה
4	8	4	הוצאות כלליות ורזרבה
<u>22</u>	<u>162</u>	<u>140</u>	ס " ה

אומדן ההכנסות המקומיות בשטחים לשנת 1969/70 מסתכם ב-39 מיליון ל"י, בהשוואה ל-28 מיליון ל"י ב-1968/69. כל חוספת ההכנסה הצפויה נובעת מיהודה ושומרון. יש לציין שכבר בשנת 1968/69 עלו ההכנסות בפועל על האומדן, עובדה שנקלחה בחשבון באומדן לשנת 1969/70.

התקציב הרגיל, המיצג הוצאות לתצרוכת והעברות לשנת 1969/70 הסתכם בכ-123 מיליון ל"י, דהיינו גידול של כ-13 מיליון ל"י, לעומת שנת 1968/69, הנובע בעיקר מתוספות לחמריצי ייצוא, התיקרות שכר, הרחבת שרות בריאות, סעד, חינוך, והכשרה מקצועית.

תקציב הפיתוח לשנת 1969/70 הסתכם ב-39 מיליון ל"י, חוספת של כ-9 מיליון ל"י לעומת שנת התקציב הקודמת. למעלה מ-40% מתקציב הפיתוח מיועד למתן תעסוקה יזומה בכבישים, בניה ציבורית ויעור, היתרה מיועדת בעיקר לפיתוח חקלאות וקרנות להלואות פיתוח.

להלן פירוט ההוצאות לפי סוגן בתקציבים המאושרים (באחוזים) לשנת 1969/70 בהשוואה ל-1968/69.

יהודה ושומרון (באחוזים)		עזה (באחוזים)			
1968/69		1969/70		1968/69	
74.8	77.1	78.5	68.1	צריכה	
20.5	17.2	18.6	25.1	השקעה	
4.7	5.7	2.9	6.8	העברות ותמכרות	
100.0	100.0	100.0	100.0	ס"ה	

יעדי התקציב.

תקציב השטחים הינו בעיקרו תקציב שירותים סוציאליים. כ-54% מסך ההוצאה מתוכננת מוקדש ליעדים סוציאליים, הכוללים בריאות, חינוך, דת, סעד ותעסוקה. 22% מהתקציב מוקדש ליעדים כלכליים הכוללים: חקלאות ומים, תחבורה וקשר ואחרים. 24% הנוותרים - ליעדי מינהל, משפטים ומשטרה.

להלן טבלה המפרטת את ההוצאות, באיזורים יהודה ושומרון ורצועת עזה, לפי יעודן בתקציבים המאושרים לשנת 1969/70 בהשוואה ל-1968/69.

היעדים				יהודה ושומרון (באחוזים)		רצועת עזה (באחוזים)	
יעדים כלכליים		18.7	18.9	14.7	19.7		
יעדים סוציאליים		58.8	55.6	57.0	56.3		
יעדי מינהל ואחרים		22.5	22.5	28.3	24.0		
ס"ה		100.0	100.0	100.0	100.0		

אוכלוסיה ותנועת אוכלוסין

בסוף חודש ינואר 1969 מנתה האוכלוסיה ביהודה ושומרון 588,400 נפש. שיעור הילודה השנתי בתקופה הנסקרת היה 44.5 לכל אלף תושבים, שיעור התמותה - 17,5 לאלף, ולכן שיעור הרבוי הטבעי היה 27.0 לאלף.

ניתוק הגדה המערבית מהגדה המזרחית גרם לפירוד משפחות, שחלק מבניהן שהו בתקופת המלחמה בגדה המזרחית ובארצות ערב אחרות. הממשל הצבאי גילה נכונות לאשר כניסתם של בני משפחות אלה במסגרת "איחוד משפחות". עד לסוף אפריל 1969 חזרו במסגרת זו כ-8,130 איש. למעלה מ-70 אחוזים של החוזרים היו צעירים עד גיל 30, ורק מיעוטם - כ-7 אחוזים - היו בגיל 65 ויותר. המספר הגדול ביותר של החוזרים חזר לנפות חברון, טול-כרם ושכם.

במחצית השנייה של חודש אוגוסט 1967 החליטה הממשלה להחיר שובם של 20 אלף איש מקרב התושבים, שעזבו את הגדה המערבית בזמן המלחמה ובימים הראשונים שלאחריה, אך רק כ-14 אלף מהם ניצלו אפשרות זו. לקראת סוף שנת 1968 הוחלט שוב לאפשר ל-7,000 איש, לחזור למקומות מגוריהם בשטחים המוחזקים. עד סוף אפריל 1969 חזרו במסגרת זו כ-880 איש בלבד.

החל מראשית 1968 מאפשר הממשל הצבאי תנועת ביקורים, הן של תושבי השטחים המוחזקים בארצות ערב, והן של תושבי ארצות ערב, אצל קרוביהם בשטחים, כגון ביקורים רגילים לתקופות קצרות, ובמקרים מיוחדים - כגון למטרות ריפוי - לתקופות ארוכות יותר. כן מאפשרים יציאה של תושבי יהודה ושומרון למטרות עבודה לתקופה, העולה על ששה חודשים, ויציאה לשם לימודים לתקופה של שנה ויותר. עד לסוף אפריל 1969 יצאו לכל המטרות האלו כ-168 אלף איש. סוחרים ונהגים, הפועלים בשתי הגדות, מקבלים רשיון יציאה רב-פעמי החייב בחידוש אחת למספר חדשים. המספר המוערך של יציאות לצורך זה הינו כ-80 אלף איש.

בתקופה זו נכנסו כ-29 אלף מבקרים מהגדה המזרחית לשטחים המוחזקים. מספר זה כולל כ-17 אלף מבקרים במסגרת מבצע "ביקורי קיץ 1968", שהקיף קרובי משפחה, ובעיקר סטודנטים, הלומדים בארצות ערב. המבקרים במסגרת מבצע זה שהו בשטחים מחדשים עד שלושה חדשים.

לתושבי השטחים מאפשרים גם יציאה לביקורים מעבר לים, דרך נמלי האוויר והים של ישראל. עד סוף שנת 1968 יצאו בדרך זו כ-2,000 איש.

מנגנון

תנאי העבודה של העובדים המקומיים במנגנון הממשלתי הם זהים, בדרך כלל, לאלה שהיו מקובלים בתקופת השלטון הירדני. נשמר מבנה השכר למרכיביו, כפי שהיה קיים בעבר, כולל התוספות השונות, כגון תוספת וחק ותוספת התמחות.

בנוסף לתוספות השכר, אותן קיבלו העובדים בעבר, הונהגה תוספת מיוחדת, שבאה לפצות את העובדים על העליה ברמת המחירים באיזור, התוספת ניתנה לראשונה בספטמבר 1967 בשיעור של 20% על השכר ובאוקטובר 1968 הגדלת שכר נוספת בשיעור של 8%.

30 אפריל 1968 31 במרץ 1969 תוספת

עובדים ישראליים			
(לא כולל משטרה ובחי			
סוהר)			
349	357	8	
6,838	7,433	595	עובדים מקומיים

ההוצאה לפנסיה שהוקפאה - הופעלה מחדש ב-1 בינואר 1969. 20 עובדים הוצאו לפנסיה או קיבלו תגמולים ול-19 שאירים של עובדים שנפטרו, אושרו פנסיה או תגמולים.

ח ק ל א ו ת

אזור יהודה ושומרון הינו איזור חקלאי ביסודו. מצויים בו כ-450 ישובים חקלאיים ובהם כ-50 אלף משפחות, העוסקות בחקלאות. השטח הכללי של הגדה הוא כ-5 1/2 מליון דונם, מתוכם מעובדים כ-2 מליון דונם. כמחצית השטח המעובד נטוע בעיקר מטעי זיתים וגפנים, והמחצית השניה מוקדשת לגידולי שדה. מחוץ השטח הנטוע כ-30 אלף דונם מעובדים בשלחין (הדרים ובננות בעיקר), ואילו מחוץ שטח גידולי השדה - כ-100 אלף דונם (ירקות בעיקר). ברביע האחרון של 1968 היה מספר המועסקים בחקלאות כ-42.6 אלף איש, שהיוו כ-46 אחוזים מכלל המועסקים ביהודה ושומרון.

תכנון הגידולים החקלאיים באזור מונחה על-ידי השאיפה לבססם על גידולים מגוונים ורווחיים. בשיווק דרך הגשרים. במסגרת זו צומצם שטח גידולי המקשה והורחב שטח גידולי הטבק, החומצה, הקטניות האחרות והשומשום. שטח הטבק הוגדל

מ-1,500 ל-8,000 דונם; שטח הקטניות מ-20 אלף ל-40 אלף דונם; שטח השומשום מ-20 אלף ל-40 אלף דונם. הוחל בגידול כותנה, עגבניות לחעשיה וצמחי רפואה בהיקף מסחרי מוגבל. בבקעת הירדן הורחב שטח הגידולים מכ-2,000 דונם לפני המלחמה ל-10,000 דונם, כיום, שעיקרם מיועד ליצוא.

בתחום ההדרכה והפיתוח הוכנסה מערכת זנים משופרים בכל גידולי הירקות והשדה. הזרעים ניתנים לחקלאים במחירים מוזלים. עד כה סופקו כמה מאות טונות זרעים. במשותף עם החקלאים המקומיים עובדו כ-400 חלקות הדגמה, המפוזרות בכל רחבי האזור. קויימו עד כה כ-80 ימי שדה, מתוכם 10 ימי שדה המוניניים. בשנה הראשונה השתתפו בימי השדה האלה 12 אלף חקלאיים מקומיים, ואילו בשנת השניה - 18 אלף איש. בעקבות ההדרכה והמעבר לשיטות עיבוד מודרניות החלה גם תנועת השקעות בציוד חקלאי. במחצית השנה האחרונה נרכשו כ-50 טרקטורים ומספר קומביינים.

במסגרת פעולות ההדברה רוסס כל שטח ההדרים נגד זבוב הים התירון, ואלפי דונמים רוססו נגד זבוב הזית. נעשית גם פעולת הדברה של מכרסמים. במסגרת הפעולה הוטרינרית טומן כל עדר הבקר (30 אלף ראש), וחוסן נגד מחלת הפה והטלפיים. הבקר עובר בדיקה של שחפת והפרות החולות נקנות לשחיטה ע"י הממשל, מבלי שהחקלאי נפגע. כל משק העופות - כחצי מליון ראש - חוסן נגד מחלת ניו-קאסל. כתוצאה מכך צומצמה תמותת עופות בצורה קיצונית לאחרונים בודדים בלבד השנה לעומת כ-60 אחוזים בעבר. הושמדו גם אלפי כלבים מעבירי כלבת.

אזור חברון והמורדות המזרחיים של בית-לחם, רמאללה, שכם וג'נין הם אזורים מעוטי משקעים. בתקופה הנסקרת שולמו באזורים אלו פיצויי בצורת לשמנת אלפים חקלאים בקירוב בצורת מענק זרעים, בסך של 400 אלף ל"י.

באזור בוצעו סקרי מים בהשקעה של כ-1 מליון ל"י. כוונת הסקרים לאמוד את השימוש במים ואת הפוטנציאל המים באזור, ולהציע דרכים ליעול השימוש. במסגרת הנסיונות ליעול השימוש במים הוכנסו ממסרות להשקיה בחלקות אדמה המשתרעות על מאות דונמים. הוחל בהקמת מפעל-מים בטובאם (השלמתו תסתיים בקרוב) וכן בעזון ובמקומות אחרים.

בשנה השניה החלו החקלאים להיעזר בהלוואות לזמן קצר. בסך הכל ניתנו בשנת הכספים 1968/69 לחקלאות כ-400 הלוואות בסכום כולל של כ-1.4 מליון ל"י.

במקביל לפתיחת סניפי משרד החקלאות המקומי הוקם קשר ישיר עם החקלאים על-ידי ועדות מיעצות ברמת הכפרים וברמה האזורית, ובראשם ועדה עליונה לאזור יהודה ושומרון כולו. נטצרה בקרב הפקידים הרגשה, שהם פועלים מכוח הועדות, ולא רק בהתאם להוראות או הכוונות מצד הישראליים. אזירה זו הקלה על השגת שיתוף פעולה מלא עם קציני החקלאות הישראליים.

תקציב משרד החקלאות המאושר לשנת 1969/70 הוא 3.8 מליון ל"י, בהשוואה ל-2.9 מליון בשנת 68/9 והוצאה בפועל של 1 מליון ל"י בשנת 1967/8.

ע ב ו ד ה

בחדשים הראשונים לאחר המלחמה נמנו כ-47 אחוזים מביין הגברים בני 14 ומעלה עם כוח העבודה. 89 אחוזים מתוכם - שהם כ-58,900 גברים - היו מועסקים, ואילו הנותרים - כ-7,100 חפשו עבודה ולא מצאו. במחצית השנייה של שנת 1968 חל גידול - כ-56 אחוזים מן הגברים בני 14 ומעלה היו שייכים לכוח העבודה, ו-88 אחוזים מתוכם - שהם למעלה מ-70 אלף גברים - היו מועסקים. 9,500 גברים חפשו עבודה ולא מצאו. לאוכלוסיה כולה היה שיעור ההשתתפות בכוח העבודה במחצית השנייה של 1968. 30.3 אחוזים ו-89 אחוזים מתוכם היו מועסקים.

בנובמבר 1968 הוקמו לשכות עבודה באיזור, אחת בכל נפה. מספר זה של לשכות לא הספיק, והיה צורך לפתוח 10 לשכות עבודה נוספות במרכזים כפריים. כיום פועלות באזור 17 לשכות עבודה. לעובדי הלשכות קיימה השתלמות בנוהלים ישראליים, בהן השתתפו 23 איש. לשכות העבודה מפנות עובדים לתעסוקה ידומה לישראל ולעבודה טבעית בשטח. בתוך אפריל 1969 סודרו מטעם הלשכות כ-3,400 עובדים בעבודה בישראל, בעיקר הבניין והקלאות. הפועלים מקבלים, לאחר ניכוי הוצאות בסיעה, 10 ל"י ליום, ואילו פועלות 6.75 ל"י. ניכויים סוציאליים לפי תעריפים ישראליים מופרשים ומוקפאים בקופון מיוחדת. באותה תקופה עבדו בישראל שלא בהכוונת הלשכות עוד כ-8,000 עובדים.

הוצאות הממשל הצבאי לאספקת תעסוקה באזור הסתכמו עד 31 מרץ 1968 ב-7.8 מליון ל"י. תקציב משרד העבודה לשנת הכספים 1968/69 היה 13.5 מליון ל"י, ולשנת הכספים 1969/70 מתוכננת הוצאה של 7.6 מליון ל"י.

החל מסוף 1968 החלה פעולה להכשרה מקצועית באזור. כיום פועלים מרכזי הכשרה בחברון, טול כרם, שכם וקלקיליה. בחדש מאי 1969 היו במרכזים אלו כ-400 תלמידים במגמות מחכת, עץ, תפירה ושרטוט. בשנת 1968/69 הוקצבו לנושא זה כ-650 אלף ל"י, ולשנת הכספים 1969/70 מתוכננת הוצאה של 1.7 מליון ל"י.

ח י נ ו ך

הלשכה לענייני חינוך במפקדת האיזור ירשה את סמכויותיו של משרד החינוך הירדני בכל העניינים הקשורים במערכת החינוך : ניהול מערכת החינוך של בתי הספר הממשלתיים על כל ענפי פעולתם והחזקתם מכספי תקציב החינוך; רישוי המוסדות ופקוח פדגוגי, הכולל פקוח על ספרי לימוד ותכניות לימודים של בתי ספר פרטיים; פיקוח פדגוגי על בתי ספר של סו"ת, הכולל פקוח על ספרי לימוד ותכניות לימודים.

במסגרת המדיניות ניהול החינוך באורח עצמאי, על ידי הגורמים המקומיים, מונחה בינואר 1968, בעקבות פניה של תושבי האיזור, ועדה עליונה לענייני חינוך ביהודה ושומרון, בראשותו של ד"ר קדארי טוקאן. ועדה זו עוסקת בראש ובראשונה בהסדרת בחינות הגמר של בתי הספר, וכך בנושאים רגישים אחרים בתחום הלימוד.

שש לשכות חינוך מקומיות, בניהול אחראים מקומיים, מספקות בעניינים הפדגוגיים והמינהליים היום-יומיים בבתי הספר הממשלתיים.

להלן נתונים על רשת בתי ספר הממשלתיים ביהודה ושומרון לפני המלחמה, בשנות הלימודים תשכ"ח ותשכ"ט :

תשכ"ט	תשכ"ח	לפני המלחמה	
669	654	661	מוסדות לימוד
4,208	3,842	3,820	מורים
121,022	107,332	133,776	תלמידים

בנוסף לבתי הספר הממשלתיים פועלים באיזור 95 מוסדות חינוך פרטיים בבעלות מוסדות ערתיים ומוסדות צדקה, בהם לומדים כ-16,000 תלמידים, וכך 91 מוסדות חינוך בבעלות סו"ת, בהם לומדים 28,000 תלמידים.

לקראת שנת הלימודים תש"ל, צפוי גידול ניכר במספר התלמידים, במיוחד בכתות א' אחרי שהתושבים השתכנעו שהממשל מקיים את חוק לימוד החובה חינם, והירדני 6 כיתות יסוד ו-3 כיתות תיכון. כן צפוי גידול במספר התלמידים בבתי הספר המכונים והתיכוניים, במקביל עם גידול מספר הכיתות ומספר משרות ההוראה. ממוצע התלמידים לכיתה עלה מ-32.7 בשנת תשכ"ח ל-35.6 תלמידים בשנת תשכ"ט.

הממשל דאג להכשרת מורים בבתי ספר הממשלתיים. בבית המדרש למורות ברמאללה הוכפל מספר התלמידות בשנת תשכ"ט (195 לעומת 106), ובמכון החקלאי כדורי, המכשיר מדריכים לחקלאות, גדל מספר התלמידים מ-105 ל-262, והוקמו בו מגמות לספרות ומדעי הטבע. מוסדות אלה ממומנים במלואם על-ידי הממשל, לרבות הפנימיות שבתוכם.

בשנה האחרונה הושלמה בנייתם של 10 בתי ספר, שהותל בה עוד בזמן השלטון הירדני. הממשל דואג לתשלום שכרם של המורים והסגל המיעץ, להחזקת בתי הספר, לצידוד ולספרי לימוד.

בספרי הלימוד שהיו נהוגים לפני המלחמה, נחגלו דברי שטנה נגד העם היהודי. הוחלט על התרת השימוש בספרי הלימוד תוך השמטת דברי השטנה. בזמן הירדנים השתמשו ב-143 ספרי לימוד בשפה הערבית, מהם תוקנו על ידינו 47, ובוטלו 8. בבדיקתם של 38 ספרי הלימוד, שנערכה על-ידי יונסקו (עבור סו"ת), נמצאו 4 ספרים כשרים, 23 חוייבו בהוצאת קטעים, המכילים דברי שטנה, 9 הוצאו מכלל שימוש, ו-2 ספרים נפסלו כליל.

התקציב המאושר של משרד החינוך לשנת 1969/70 הוא 27.3 מליון ל"י בהשוואה ל-25.9 מליון בשנת 1968/69 והוצאה בפועל של 13.5 מליון ל"י בשנת 1967/68.

ב ר י א ו ת

בשנת הממשל הראשונה התרכזו שרותי הבריאות בקימום ובהפעלת שירותי הבריאות אשר סבלו נזקים בעקבות המלחמה, בשל שריחתו של חלק ניכר מהצוות הרפואי, נזק ואבדן ציוד רפואי, פגיעות במבנים ושיבושים בהספקת התשמל. שיבושים אלה הביאו לירידה ניכרת בפעילות בתי החולים ובפעילות המרפאות, התחננות לאם ולילד, חיסונים וכו'. בשני שנות הממשל הושם הדגש בהחזרת מלוא ההיקף של שרותי הבריאות, ארגון השירותים, יעול עבודתם והבטחת פעולתם הרצופה והחקינה.

הגורמים הרפואיים המקומיים נטו לשיתוף פעולה הדוק עם יחידת הבריאות של המטה, ובמשך כל השנה פעלו כל המוסדות הרפואיים באופן תקין.

<u>לפני המלחמה</u>	<u>אפריל 68</u>	<u>אפריל 69</u>	
9	9	9	בתי חולים ממשלתיים
1,023	893	938	מיטות
	89	98	מרפאות
65	42	50	רופאים
322	237	296	אחיות

התפוסה החדשית הממוצעת בבתי החולים נעה בין 70% ל-80%, שעור התפוסה הרגיל בבתי-החולים גם בעבר, ואולי אף קצת גבוה יותר.

ב-1968 עם התארגנות שירותי הבריאות הוחל בפעולות חיסון נרחבות. 165,000 איש חוסנו כנגד אבעבועות שחורות. כן חוסנו 28,000 איש במעברים בגשרים, חוסנו 80,000 איש באזורים שבהם שכיחה מחלת הטיפואיד. נמשכו פעולות חיסון שגרמיות של ילדים, בתוכם 61,000 ילד, שחוסנו נגד שיתוק ילדים, ולראשונה באיזור חוסנו גילאי תשעה חדשים עד שנתיים בחיסון פעיל נגד חצבת.

שירותי הבריאות דואגים לתשלום משכורות הטגל הרפואי והמינהלי וכוח להספקת ציוד רפואי ותרופות ולתקינות בתי החולים.

שירותי הבריאות בישראל פתוחים לאוכלוסיית יהודה ושומרון. מספר רב של חולים מהאיזור פונה ישירות לקבלת טיפול בבתי-חולים בישראל. 135 חולים - לאישפוז בבתי-החולים הממשלתיים בישראל, ברוב המקרים בחינם. לבתי החולים הממשלתיים באיזור סופקו בשנת 1968/69 תרופות בערך של 700,000 ל"י.

לבד משירותי הבריאות, הניתנים על-ידי הממשל, פועלים באזור תשעה בתי-חולים פרטיים ובהם 506 מיטות. התפוסה בבתי-חולים אלה היתה נמוכה והגיעה ל-30% עד 40% בלבד. בשנת 1968 נסגרו שני בתי-חולים לאישפוז חולי שחפת, והמספר הכללי של המיטות ירד ל-306. הסיבה העיקרית לסגירת מוסדות אלה היא בכך, שבבתי חולים אלה אושפזו בעבר חולים שבאו מהגדה המזרחית, בעיקר מארצות ערב אחרות. נוסף לכך מפעילים ארגוני בריאות שונים 23 מרפאות באזור.

שרותי הבריאות לפליטים ניתנים בחלקם על-ידי ססו"ת, המחזיקה בית חולים אחד (36 מיטות) בקלקיליה וכן מרפאות. לפי הסכם מ-1955 מאושפזים הפליטים בבתי-חולים ממשלתיים.

התקציב המאושר של משרד-הבריאות לשנת 1969/70 הוא 5.6 מליון בהשוואה ל-5.3 מליון בשנת 1968/9 והוצאה בפועל של 2.8 מליון בשנת 67/8.

ס ע ד

תוך חודש לאחר מלחמת ששת הימים הופעלו באיזור שירותי הסעד שהיו קיימים בזמן השלטון הירדני, במתכונת ובשיטה הקודמות. מבחינה אירגונית נשארו הסמכויות, כבעבר, בידי הצוות המקומי, תוך כדי פיקוח והדרכה ישראלים.

פעולת המשרד באיזור מתרכזים בנושאים הבאים: עזרה לנזקקים, פקוח על אגודות צדקה מקומיות, ניהול מוסדות ממשלתיים, מפעלי פיתוח קהילתיים, הכוונת הפעילות של ארגונים בינלאומיים.

עזרה לנזקקים.

אחד הצעדים הראשונים של משרד הסעד היה לקבוע מחדש את מספר הנזקקים לסיוע בהתאם לקריטריונים שהיו קיימים בירדן. בדיקת "הנזקקות לסעד" הקיפה את כל אלה, שנהנו בעבר מסעד וכן אנשים, שפנו ביזמתם וביקשו סיוע (לפני המלחמה היו כפרים שלמים שלא זכו לטיפול כל שהוא מטעם משרד הסעד הירדני). להלן רכוז תוצאות הבדיקה:

מספר מנות סעד מחולקות אחרי המבצע	מספר מנות סעד רגילות שחולקו לפני המבצע	
20,283	31,329	מחוז רמאללה
23,506	33,029	מחוז חברון
23,186	31,152	מחוז שכם
66,975	95,510	סה"כ

המזון במסגרת חלוקה זו מסופק על-ידי שני ארגונים בינלאומיים: הארגון הלותרני והארגון הקתולי. המזון הוא מעודפי המזון של ארצות הברית ואילו משרד הסעד נושא בכל ההוצאות הכרוכות בחלוקה, בהובלה, באיכסון וכד'. מנת המזון המחולקת כיום לכל נזקק היא $10\frac{1}{4}$ ק"ג מצרכי מזון שונים לנפש לחודש, בעוד שלפני כן קבלו 75% מהמקרים 4.5 ק"ג מזון פעם בחודשיים או בשלושה חדשים.

עזרה כספית מתקציב משרד הסעד ניתנת לנזקקים לפי קריטריונים מיוחדים של 10 ל"י לנפש לחודש. מאז יולי 1967 ועד דצמבר 1968, הורחב מספר מקבלי הסיוע הכספי מ-198 משפחות, שקבלו 3,000 ל"י לחודש, ל-503 משפחות, המקבלות כיום 10,000 ל"י לחודש.

אגודות צדקה

בפקוח משרד הסעד נמצאות 86 אגודות צדקה, המאגדות כ-4,400 חברים ומספקות שרות סוציאלי ל-19,000 נפש. משרד הסעד העניק לאגודות אלה במשך שנת 1968 180,000 ל"י מתקציב המשרד והנחה ארגונים בינלאומיים שונים, לחרום עוד כחצי מליון ל"י.

מוסדות ממשלתיים

ביהודה ושומרון פועלים שמונה מוסדות סעד ממשלתיים, המטפלים בנוער, בעבריינים צעירים, בעוורים ובזקנים.

מחנה קיץ

בחדשים יוני-יולי 1968 התקיים בסידנא-עלי (ליד הרצליה) מחנה קיץ לילדי יהודה ושומרון בהשתתפות של כ-1,100 ילד. ניהול הקיטנה היה בידי מדריכים ערביים עם הדרכה ופקוח ישראלי.

מפעלי פיתוח קהילתיים

שני ארגונים בינלאומיים עוסקים במפעלי פיתוח קהילתיים באזור: ארגון הלותרנים ומועצה הכנסיות המזרח-תיכונית. מטרת המפעלים היא לעודד את הכפרים להקים בעצמם שירותים שונים, להם הם זקוקים, כשהמפעלים מבוצעים בשותפות בין הארגון, הכפר, הממשל ומשרד הסעד.

בשנת 1968 בוצעו 80 פרויקטים במסגרת זו, כשההשקעה הכוללת בתכניות בכסף, ימי עבודה וחמרים נאמדת בלמעלה ממיליון ל"י. בין השאר בנו 67 כיתות בבתי ספר, נסללו 35 ק"מ כבישים, הוכשרו שמונה מגרשי משחקים, 12 מאגרי מים וכו'.

ארגונים בינלאומיים

בשנת 1968/69 פעלו ביו"ש תשעה ארגונים בינלאומיים. חמישה מהם פעלו לפני המלחמה וארבעה החלו לפעול לאחריה. תקציבי הארגונים למימון פעולתם מועברים מחו"ל, והם הסתכמו בכ-5.2 מליון ל"י (ב-1968). שטחי הפעולה של הארגונים הם מגוונים ביותר, ולהלן העיקריים: רפואה, חינוך מקצועי, חלוקת מזון, מפעלי פיתוח קהילתיים, קרן הלוואות למטרות שיקום, מילגות לימודים, עזרה כספית לאגודות צדקה מקומיות וכו'.

ש י ק ו ם

בשנת 1968/69 החל משרד הסעד בפעולות שיקום שמטרתן לאפשר לנזקקים לחיות חיים סדירים ללא הזדקקות מתמדת לעזרה. השיקום הוא רפואי או כלכלי, בהתאם למקרה. במסגרת תכנית זו, שלא היתה קיימת לפני המלחמה, נמצאים כיום כ-80 איש.

ס ס ו " ת

בשנת 1968/69 הוציא משרד הסעד מליון ל"י על הוצאות ססו"ת סך של 950,000 ל"י - השתתפות בהוצאות חלוקת מזון, ו-50,000 ל"י לתשלום חשבונות מים במחנות פליטים.

התקציב המאושר של משרד הסעד לשנת 1969/70 הוא 3.9 מיליון, ללא שינוי ביחס לתקציב בשנה שעברה. הביצוע בשנת 1967/8 עמד על 1.3 מיליון ל"י.

פ נ י ם

משרד הפנים באזור פועל באיזור יהודה ושומרון בנושאי שלטון מקומי, מרשם והגירת תושבים, תכנון, בינין ורישוי.

הגדה המערבית היתה מחולקת לפני המלחמה ל-3 פלכים (מוחאפזות): ירושלים, שכם וחברון, ול-2 מחוזות: ג'נין ורמאללה, ו-6 נפות: יריחו, בית-לחם, טול-כרם, קלקיליה, סלפית וטובאס. העומדים בראש היחידות האדמיניסטרטיביות הללו היו בעלי סמכויות נרחבות ביותר (כולל בעניני בטחון) ונחשבו לנציגי הרשות המבצעת.

עם כניסת צה"ל לאזור מונה קצין מטה פנים לטיפול בנושאי השלטון המקומי, מבלי שתחודש פעילות משרד הפנים, אשר מנה כ-250 עובדים. הממשל שם דגש בפעילות התקינה של העיריות והמועצות הכפריות, אשר מהוות את הגורם המקומי היחיד כמעט, שדרכו מבוצעת מדיניות הממשל בשטחים המוחזקים. הופעלו 22 עיריות ו-20 מועצות כפריות (מתוך 90 מועצות, שפעלו לפני המלחמה).

מימון הפעילות של העיריות והמועצות הכפריות נשאר במתכונת, שהיתה נהוגה לפני המלחמה, לפרט להפרדה בין תקציבים רגילים ותקציבי פיתוח. מקורות המימון נשארו ללא שינוי. מתוך הכנסות בסך של 10.6 מליון ל"י בשנת 1968/9 היווה החזר מס רכוש, הנגבה ע"י הממשל, כ-25%, ותמלוגי דלק ותמלוגים אחרים - 17%.

מצבן הכספי של העיריות באזור משביע רצון, וההכנסות עולות לרוב על ההוצאות. יתרת המזומנים בקופות העיריות ליום 1 אפריל 1969 היתה מעל 2 מיליון ל"י. בהקשר זה יש לזכור, שהעיריות נותנות רק שירותים מוניציפליים מקומיים, דהיינו שירותי תברואה, החזקת כבישים ומדרכות, ביוב, מים וחשמל.

בשנת 1968/69 אישר הממשל תקציבי פיתוח לעיריות בהיקף של 3.3 מליון ל"י, כשמחצית הסכום יועדה לביצוע הפרוייקטים וניתנה כהלוואה על-ידי הממשל לתקופה של 5 עד 8 שנים בריבית של 6-8%. המטרות העיקריות שעבורן אושרו תקציבי הפיתוח היו: סלילת כבישים, מפעלי מים וחשמל, מפעלי ביוב, השלמת בניני עיריה ובניית מחסנים מרכזיים. הלוואות הממשל לעיריות התחלקו כלהלן:

<u>העיר</u>	<u>סכום ההלוואה</u>
חברון	180,000 ל"י
ג'נין	120,000 "
סלפית	125,000 "
טובאס	105,000 "
שכם	275,000 "
בית-לחם	600,000 "
אחרים	223,500 "
ס ה "כ	<u>1,628,500</u>

הופעלה מחדש קרן ההלוואות של העיריות והמועצות הכפריות, שממנה ניתנות הלוואות בתנאים נוחים. בקרן עתה כחצי מיליון לירות. בתקציב הממשל עוד כשני מיליון לירות נוספות לצרכי הלוואות פיתוח לעיריות.

מרשם תושבים

במאוס 1968 החל הממשל בביצוע חלוקת תעודות-זהות באיזור. במשך שנת 1968/69 חולקו 136,115 תעודות-זהות לגברים ו-8,282 תעודות-זהות לנשים. החל מ-8.1.1969 הונהגה חובת נשיאת תעודות-זהות לגברים בלבד מגיל 16.

רישוי, עתונות, צנזורה

במשך שנת 1968 ניתנו 12 היתרים להפצת עתונים ודברי דפוס. שלושה לעתונים יומיים, ארבעה לחברות פרסומת וארבעה לשבועונים או ירחונים. כן ניתנו שני היתרים להופעת עתונות מקומית - "אל קודס" ו"שבוע שכם"; זה האחרון לא ניצל את ההיתר.

הוקמה שם ועדה לביקורת סרטים באזור, וניתנו 40 היתרים להקרנת סרטים. נפסלו שני סרטים ומסרט שלישי הוצאו קטעים.

בחודש מרץ 1969 הופעלה הלשכה המרכזית לתכנון ובניה באזור.

התקציב המאושר של משרד-הפנים לשנת 1969/70 מסתכם ב-5.6 מליון ל"י בהלוואה ל-4.2 מליון בשנת 68/9.

ת ע ש י ה

לקראת סוף 1967 חזרו המפעלים ובתי המלאכה באיזור לפעילותם הרגילה, וזאת בעקבות פתיחת השוק הישראלי והגדה המזרחית, לשיווק המוצרים וליבוא חומרי גלם.

התעשייה באיזור מתרכזת לרוב לאספקה עצמית של מוצרים חיוניים (מזון, הלבשה, ריהוט וכד'), ולמעשה קיים מספר מועט של מפעלים, המעסיקים כמה עשרות אנשים, והמשווקים את רוב תוצרתם לגדה המזרחית, ובחלקה לישראל. מפעלים אלה הם בתי החרושת לסמנה, לגפרורים ולמתקים בשכם, בית חרושת ובית דפוס ברמאללה, בתי חרושת לפלסטיק ואטריות לבית-לחם. המפעל הגדול ביותר, המיצא 90% מתוצרתו מזרחה, הוא בית החרושת לסמנה בשכם, המעסיק כ-150 פועלים.

מאז דצמבר 1967 חלה עליה מתונה במספר המועסקים במפעלים, המעסיקים 5 עובדים ומעלה. באותו חודש מנה מספר העובדים כ-3,200 איש, וכיום - למעלה מ-3,500 איש. נוסף לכך מועסקים כ-5,000 עובדים בבתי מלאכה קטנים, המעסיקים עד 4 עובדים למפעל.

2 ראויים לציין במיוחד שני ענפי תעשייה, שהתפתחו בשנת הממשל השניה :

בענף ההלבשה וההנעלה גדל מספר המועסקים מ-690 (בדצמבר 1967) ל-933 (מרץ 1969), עליה של 35%, המשקפת את ההזמנות מישראל במתפרות בשכם בעיקר, ואת הקניות של ישראלים.

ענף חפצי החץ, עץ זית וזכוכית, שבו עלה מספר המועסקים מ-346 (דצמבר 1967) ל-551 (מרץ 1969), עליה של כ-30%, המשקפת את הגידול ביצוא, בעיקר.

נראה, שמספר המועסקים בענפים אלה גדול עוד יותר כיום והם מועסקים בבתי הפרטיים.

מדדי הפריון בתעשייה באזור יהודה ושומרון מראים על עליה ניכרת בפדיון בענפים השונים בין ינואר 1968 עד ינואר 1969:-

מדד פדיון - 1.1.68 - 1.1.69

ה ע נ פ

154	כל התעשייה
152	הלבשה
228	עץ ומוצרי
247	ניר וקרטון ומוצריהם
143	מוצרי מתכת
175	שונות

חלוקת התעסוקה לפי נפות של המפעלים, המעסיקים למעלה מ-5 עובדים, היא כלהלן:

<u>מרץ 1969</u>	<u>דצמבר 1967</u>	
550	493	חברון
1,117	913	ביה-לחם
723	336	רמאללה
x 1,290	1,347	שכם
156	40	טול-כרם
79	74	ג'נין
<u>3,519</u>	<u>3,203</u>	סה"כ

x הירידה נובעת מירידה עונתית בתעסוקה במפעל הסבון.

מאז המלחמה הוקמו מספר מפעלים חדשים באיזור, ומפעלים אחרים רכשו ציוד חדש והתרחבו. הממשל הצבאי אף הקציב מיליון וחצי ל"י אשראי להקמת מפעלים ולהרחבתם באיזור: -

בביה-לחם הוקמו שני מפעלים לייצור חפצי חץ. שלושה מפעלי טקסטיל ומפעל לקוסמטיקה רכשו ציוד חדש והרחיבו פעילותם.

בחברות, בשכם ובטול-כרם הוקמו בתי אריזה לזה.

בשכם הוקם מפעל לחרופות ומספר בתי-כד ומתפרות חידשו את ציודם ע"י רכישת מכונות חשמליות.

המפעל ליצור שוקולד ברמאללה רכש מכונות חדשות ויש סיכוי שיוכל לייצא שוקולד לארה"ב.

מפעלים מספר מבצעים עבודות בקבלנות עבור מפעלים ישראליים:-

שלושה מפעלי רהיטים, המעסיקים 52 איש בבית-לחם, שכם ורמאללה, מבצעים עבודות עבור מפעלים בישראל ולצורך זה אף רכשו ציוד נוסף לציוד הקיים במפעליהם.

בשכם הרחבו מספר מתפרות, ונפתחו אחרות לביצוע עבודות קונפקציה עבור מפעלים בישראל. מספר המועסקים עבור מפעלים בישראל בענף זה הוא למעלה מ-150 עובדים.

במפעל בשכם מועסקים כ-23 עובדים ביצור מוצרי מחכת (מסגרות, דלתות וכו') עבור מפעל בישראל.

סחר חוץ

הסחר עם ירדן

זמן קצר לאחר המלחמה הוחל ביצוא תוצרת חקלאית ותוצרת חקלאית מעובדת לגדה המזרחית של הירדן. בתחילת שנת 1968 הוחלט שיצוא סחורות לירדן יהיה חופשי, ללא רשיון, פרט לסחורות מסובסדות בישראל וחומרי גלם מיובאים לישראל לגביהם יהיה צורך ברשיון יצוא. עד תחילת שנת 1968 הותר רק יבוא של סחורות, שהוזמנו לפני 5 יוני 1967. במועד זה הותר כל יבוא, כפוף להגבלות ולמכסים הנהוגים בישראל.

מחור כוונה, לעודד היצוא נקבע, כי יצואן זכאי להחזר מס (בלו על יצוא מקומי או מכס על יבוא חומרי גלם) בתנאי, שימיר את תמורת היצוא בדינרים ללירות ישראליות, וכן יהיה זכאי לתמריצים, בשיעורים הנהוגים בישראל, בתנאי שתמורת היצוא תשולם במטבע בר-המרה חופשית. בסוף 1968 הוחלט להעניק תמריצים גם עבור יצוא, שתמורתו בדינרים.

מאז התחלת הסחר דרך הגשרים ועד סוף מרץ 1969 הסתכם היצוא של יהודה ושומרון ב-98.3 מיליון ל"י. 42 אחוזים מסך היצוא היווה היצוא החקלאי, 35 אחוזים - יצוא של תוצרת חקלאית מעובדת ו-23 אחוזים יצוא תעשייתי. היקף היצוא החודשי מושפע מגורמים עונתיים ומקריים, אך בניכוי גורמים אלו המגמה המסתמנת של יציבות.

בתקופה הנסקרת הסתכם היבוא דרך הגשרים ב-24.8 מיליון ל"י, ויש להניח, כי הוא נועד בעיקרו ליהודה ושומרון. כ-73 אחוזים מסך היבוא היווה היבוא החקלאי, ובעיקר - בעלי חיים ודגניים. היבוא של תוצרת תעשייתית היווה 27 אחוזים מסך היבוא. גם ביבוא המגמה המסתמנת היא של יציבות.

ב-1966 יצאה הגדה המערבית דרך הגשרים סחורות בערך כולל של כ-43 מיליון ל"י, לעומת למעלה מ-51 מיליון ל"י בשנת 1968. הגדלת היצוא למזרח התאפשרה כנראה כתוצאה מירידת הביקוש המקומי בעקבות צמצום האוכלוסיה וירידת היקף ההשקעות המקומיות. בהיקף היבוא מן המזרח חלה ירידה ניכרת. לעומת סחורות בערך של כ-240 מיליון ל"י שיובאו בשנת 1966 הסתכם היבוא מן המזרח ב-1968 בכ-18 מיליון ל"י בלבד. את מקומו מלא היבוא מישראל.

הסחר עם ישראל

בתחילת אוגוסט 1967 הותרה הכנת סחורות מישראל ליהודה ושומרון באופן חופשי, וכחודשיים לאחר מכן בוטל גם הצורך בהיתרים להוצאת סחורות מתוצרת יהודה ושומרון לישראל ולרצועת עזה, פרט לתוצרת חקלאית.

עד לסוף 1968 יבאה יהודה ושומרון מישראל סחורות בערך של 163.8 מיליון ל"י. כ-73 אחוזים מסך היבוא היו מוצרי תעשייה ודלק וכ-27 אחוזים מוצרי חקלאות. עד לאמצע 1968 ניכרה מגמת עליה בהיקף היבוא, וממועד זה ואילך מסתמנת יציבות. לשם השוואה - במחצית השניה של 1967 הסתכם היבוא של יהודה ושומרון מישראל בכ-34.3 מיליון ל"י, ואילו בתקופה המקבילה ב-1968 הסתכם היבוא בכ-71.0 מיליון ל"י.

עד לסוף 1968 יצאה יהודה ושומרון לישראל סחורות בערך של כ-42.5 מיליון ל"י. כ-69 אחוזים מסך היצוא היו מוצרי תעשייה, והנותר - מוצרים חקלאיים. קיימת מגמה קבועה של גידול בהיקף היצוא של יהודה ושומרון לישראל. ברביע הראשון של 1968 הסתכם היצוא לישראל בכ-3.0 מיליון ל"י, ואילו ברביע האחרון של שנה זו - בכ-17.7 מיליון ל"י.

הסחר עם חו"ל

על-מנת לעודד היצוא אל שווקים מעבר לים פטורים היצואנים מרשיונות יצוא והם נהנים מתמריצים בשיעורים הנהוגים בישראל. עד לסוף פברואר 1969 הסתכם היצוא מיהודה ושומרון אל שווקים מעבר לים בכ-1.2 מיליון ל"י, כאשר כ-50 אחוזים מסך היצוא מהווה יצוא מוצרי-חן. היקף היצוא החדשי אל מעבר לים קבוע ברמתו.

הטיפול בבקשות ליבוא מחו"ל מתבצע בהתאם לנהוג בטיפול בבקשות דומות בישראל. הבקשות עוסקות בעיקר ביבוא של חומר גלם, בציווד וחלקי חילוף לתעשייה. רוב הציווד המבוקש מיועד לחידוש הציווד הקיים. סך היבוא דרך נמלי-ים ואוויר של ישראל עבור כל השטחים המוחזקים עד לסוף פברואר 1969 הסתכם בכ-68.5 מיליון ל"י. כ-85 אחוזים מהסכום הנ"ל יובאו ע"י סוכנות הסעד והתעסוקה וארגוני צדקה וסעד בינלאומיים אחרים. סך היבוא הישיר על ידי תושבי יהודה ושומרון היה רק כ-8 מיליון ל"י. לאחרונה ניכרת מגמה של גידול במספר בקשות ליבוא מחו"ל. על ידי כך נמנעים היבואנים מחשלום כפול של מכס - פעם בירדן ופעם בישראל.

ס י כ ם

היצוא הכולל של יהודה ושומרון עד סוף 1968 הסתכם בכ-130 מיליון ל"י, ואילו היבוא הישיר על ידי תושבי האיזור (לא כולל יבוא על ידי ססו"ת וארגונים בינלאומיים אחרים) בכ-190 מיליון ל"י. עודף היבוא הפיזי בסך של כ-60 מיליון ל"י ממומן על ידי עודף ביצוא שירותים (בעיקר כתוצאה מהוצאות מבקרים ישראלים באיזור ומהכנסות תושבי האיזור העובדים בישראל), ועל ידי העברות חד-צדדיות של ממשלת ישראל באמצעות תקציב הממשל הצבאי, העברות ממשלת ירדן והעברות כספים מקרובים מחו"ל לתושבי האיזור. יש להניח שסכומים אלו מכסים את הגרעון המסחרי ואף מאפשרים צבירת יתרות כסף על ידי תושבי האיזור במקום ובבנקים בחו"ל.

מערכת הבנקאות

לפני המלחמה פעלו באזור (כולל ירושלים המזרחית) 30 סניפים של 8 בנקים. סכום הפקדונות של הציבור באפריל 1967 הסתכם ב-13.0 מיליון דינר והיקף האשראי לציבור הגיע ל-8.4 מיליון דינר.

סכום המזומנים שנמצאו בקופות הבנקים לא הגיע אף ל-4% מכלל הפקדונות של הבנקים. אי לכך פתיחת הסניפים מיד לאחר המלחמה הייתה מביאה לפשיטת רגל של הבנקים בשל אי-יכולתם לכבד את התחייבויותיהם במקרה של דרישת המפקידים, למשך את כספיהם.

ב-8 יוני 1967 הוצא צו, הקובע, כי הבנקים באזור יהיו סגורים עד הודעה חדשה.

ביולי 1967 הוחלט על פתיחת סניפים של בנקים ישראלים באזור.

"בנק לאומי לישראל" פתח סניפים בחברון, בית-לחם, אל-בירה, שכם וקלקליה; "בנק דיסקונט" - ברמאללה, סול-כרם ויריחו, ו"בנק ערבי-ישראלי" פתח סניף בג'נין.

היקף הפקדונות באוגוסט 1967, כחודש לאחר פתיחת הבנקים, היה 260 אלף ל"י. במשך שנה, עד לאוגוסט 1968 גדלו הפקדונות פי 14, והסתכמו - 3.7 מיליון ל"י, ולקראת סוף פברואר 1969 הגיעו ל-5.2 מיליון ל"י. במשך התקופה עלה היקף האשראי הניתן ע"י הבנקים באופן מתמיד מ-46 אלף ל"י בדצמבר 1967 ל-1.7 מיליון ל"י, בפברואר 1969, ההתחייבויות בעד ערבויות הסתכמו ב-1.6 מיליון ל"י.

מ ט ב ע

ההילך החוקי ביהודה ושומרון בתקופה הירדנית היה הדינר הירדני. ביום 13 ביוני 1967 נקבע שער חליפין של 7.5 לירות ישראליות לדינר ירדני, בסוף יולי 1967 הוצא צו, שהקנה ללירה הישראלית מעמד של הילך חוקי בצד הדינר הירדני, ונקבע שער חליפין חדש של 8.4 לירות ישראליות לדינר ירדני. שער חליפין זה שונה בדצמבר 1968 ל-9.8 לירות ישראליות לדינר ירדני.

מ י ט י

מסים עקיפים

ההבדלים הגדולים בין רמת המיסוי, שהייתה נהוגה ביהודה ושומרון, לזו שבישראל, היו עלולים לגרום שיבושים רציניים ביצור של המשק הישראלי, בגלל:

מלאי הסחורות הגדול שהיה באזור מחד והסחורות שתובאנה לאזור מאידך. לגבי המלאי הגדול של סחורות מתוצרת חוץ, שהיה קיים באזור, הוחלט שלא לגבות מסים ישראלים. על מנת למנוע מכירתם ללא תשלום מס לישראל וחידוש המלאי ע"י סחורות מוברחות מירדן, סומן המלאי של הסחורות העיקריות, שעליהן חל מס גבוה, והוקמו מחסומי מכס לאורך ה"קו הירוק", למניעת מעבר הסחורות לישראל. ס"ה מלאי הסחורות, שסומנו הוערך בכ-20 מיליון ל"י. עם התדלדלות המלאי, שעבורו לא שולם מס ישראלי, הונהגה ליברליזציה במחסומים, ובהדרגה הוסרו מחסומי המכס ב"קו הירוק".

כיום מופעלת באזור מערכת החוקים הפיסיקליים, שהיתה קיימת בתקופת השלטון הירדני, אך שעורי המכס והבלו שונו, על מנת להתאימם לשעורים הנהוגים בישראל, כדי למנוע עיוותים ביצור כתוצאה מהבדלים בגובה המס בין האזור וישראל. סחורות יבוא, שהוזמנו לפני ה-6 ביוני 1967 אך טרם הגיעו לאזור, הותר ייבואן בתעריפי המס הקודמים.

מס-בולים מוטל באזור בהתאם לחוק המקומי מתקופת ירדן וללא שינוי בתעריפי המס. סה"כ ההכנסות ממסים עקיפים בתקופה הנסקרת היו כ-26 מיליון ל"י.

מסים ישירים

כל המסים הישירים, שהיו קיימים בתקופת ירדן, הופעלו מחדש בהתאם לחוקים הירדניים ובאותם השעורים. מס הכנסה ומס רכוש כפרי מהווים חלק מהכנסות הממשל, בעוד ש-90% ממס רכוש עירוני ומס עסקים מועברים לעיריות, לכיסוי חלק מתקציביהן, ורק 10% מהמס מועברים להכנסות הממשל לכיסוי הוצאות הגביה.

סה"כ ההכנסות ממסים ישירים בתקופה הנסקרת היו כ-4.7 מיליון ל"י.

ד ו א ר

המשימה הראשונה לאחר המלחמה היתה להפעיל מחדש את כל שירותי הדואר, שניתנו בתקופת ירדן. ביולי 1967 נפתחו בתי-הדואר בערים הגדולות. באוגוסט נפתחו 13 בתי-דואר בערים הקטנות ובמספר עיירות, ובהדרגה נפתחו בתי דואר נוספים. כיום פועלים באזור 28 בתי דואר. עדין נותרו שלושה בתי דואר, שפעלו בתקופת השלטון הירדני להפעלה והיא צפויה בקרוב. חלוקת הדואר בכפרים נעשית כיום ע"י 215 מחלקי דואר. הדואר מספר כיום את כל השירותים שניתנו בתקופת ירדן, בכלל זה :

מכירת בולים, דברי דואר, קבלת דואר רגיל ודואר רשום ומסירתו בפנים הארץ, ודאר לחו"ל, שיחות טלפון באמצעות מרכז הטלפון ועוד. שרות חדש, שלא היה קיים בתקופת שלטון ירדן, הוא העיסקות הכספיות של בנק הדואר. בתי הדואר משמשים לממשל הצבאי כצינור להעברת כספים, באמצעותם משולמת גם משכורת עובדי המדינה המקומיים, מועברים תשלומים של הממשל הצבאי ומתקבלים תשלומים שונים לזכות משרדי הממשלה השונים והעיריות. להלן טבלה, המראה את הגדלת הפעילות של הדואר בשנת 1969/68 בהשוואה ל-1967/68 :

פ י ר ו ט		1967/68		1968/69	
		בק"ג	בל"י	בק"ג	בל"י
משלוח דברי דואר בפנים הארץ		1,273	---	3,116	---
משלוח דברי דואר לחו"ל		1,971	---	4,338	---
תשלומים עבור טלפונים		---	387,000	---	868,000
ס"ה מחזור הכספים		---	13,000,000	---	57,957,000

ט ל ק ו מ ו נ י ק צ י ה

מספר הטלפונים שפעלו בחודשים הראשונים הגיע לכ-2,000. מספר זה עלה לאחר השלמת השיקום הראשוני ל-3,500, והגיע כיום ל-4,345 מינויים. כל המינויים, שהיה להם טלפון בתקופת ירדן, וביקשו לחדש את המינוי - נענו. להלן פרוט הטלפונים בסוף שנת 1968/69 בהשוואה לסוף שנת 1967/68 :

המרכזות	מספר מינויים	
	31 מרץ 1968	31 מרץ 1969
אבו-דים	-	25
בית-לחם	480	530
ג'נין	310	320
חברון	300	350
טול-כרם	200	225
יריחו	90	140
קלקיליה	20	65
רמאללה	600	940
שכם	1,500	1,750
סה"כ	3,500	4,345

להלן פרוט ההכנסות משרותי הטלפון :-

<u>1967/68</u>	<u>אפר' 1968-ינו' 1969</u>	
401,000 ל"י	800,000 ל"י	א. הכנסות מדמי שימוש ושיחות
19,000	110,000	ב. התקנות טלפונים
420,000 ל"י	910,000 ל"י	ג. ס ה " כ
=====	=====	

ת ק צ י ב

חקציב משרד הדואר ביהודה ושומרון לשנת 1969/70 מסתכם ב-2,113,000 ל"י, בהשוואה ל-2,098,000 ל"י בשנת 1968/69. ההוצאה בפועל בשנת 1967/68 הסתכמה ב-1,255,000 ל"י.

ת ח ב ו ר ה

חלקו של ענף התחבורה בתוצר הלאומי של יהודה ושומרון היה נמוך באופן יחסי, כ-5 אחוזים. בראשית 1967 נאמד מספר המועסקים בתחבורה בכ-7,500 איש. בחקופה זו היו במוצע 10.4 כלי רכב מסוגים שונים לכל אלף תושבים.

ביהודה ושומרון הופעלו מחדש שלושה משרדי רשוי, עם כל הציוד והמתקנים המקובלים. עד חודש יוני 1968 הוצאו רשיונות לכ-6,300 נהגים ולכ-4,800 כלי רכב. בסוף מרץ 1969 מנתה מצבת הנהגים באזור כ-9,200 נהגים וכ-6,200 כלי-רכב, עיקר הגידול היה במשאיות ובמוניות.

בעקבות טיפול רשות הרשוי הראשית נפתחו בתי-ספר לנהיגה בכל הערים הגדולות. בפברואר 1969 קויים קורס מרוכז למדריכי נהיגה תוך שימוש בשיטות ישראליות. בקורס השתתפו 19 איש מהאזור. עם הפעלת בתי הספר הוחל ברישוי נהגים חדשים.

לאחר המלחמה פעלו ביהודה ושומרון כ-190 מפעלים לשרות רכב, מהם 150 מוסכים, והועסקו בהם 437 עובדים. כיום פועלים באזור כ-220 מוסכים ומפעלי רכב, המעסיקים 676 עובדים. את הגידול ניתן לזקוף בעיקר לזכות הביקוש הישראלי לשרותי מוסכים ביהודה ושומרון. נעשית פעולת הדרכה ע"י עובדי מוסכים בכירים בישראל מתוך כוונה להגביר את המכניזציה בטיפול ברכב.

באיזור פועלות כ-130 חברות אוטובוסים המפעילות כ-420 אוטובוסים. במשך השנה האחרונה רכשו החברות 12 אוטובוסים נוספים. לאחרונה קיימת נטיה להחליף אוטובוסים ישנים במשומשים במצב טוב יותר.

נעשתה פעולה רחבה בנושא הבטיחות בדרכים. בפעולות אלה הושקע עד כה למעלה מרבע מיליון ל"י, ולשנת הכספים 1969/70 מוקצב סך של כחצי מיליון ל"י למטרה זו. במסגרת פעולות אלו הושלם התמרור הראשוני בכל הערים ובדרכים הבינעירוניות, הוסדרו צמתים, והותקנו גדרות בטחון, מעברי חציה ומדרכות. פורסמה חוברת הסברה מיוחדת בערבית, שחולקה לנהגים המחדשים את רשיונם, מתוך כוונה להחדיר את תודעת הבטיחות בדרכים, הוטלה חובת סימון רכב בפסים זוהרים והוחל צו סדרי תנועה, הקובע כללי תחבורה, כנהוג בישראל. יש כוונה לארגן משמרות בטיחות של תלמידי בתי-הספר ע"י "המועצה הלאומית למניעת תאונות" במתכונה, הנהוגה בישראל.

רשת הכבישים באזור היתה במצב ירוד. במשך השנתיים הורחבו כל הכבישים הראשיים לרוחב של 7 מטר ויותר, כמקובל בישראל. בסה"כ במשך השנתיים שופרו למעלה מ-400 ק"מ כבישים ונסללו כ-55 ק"מ של כבישים חדשים.

תקציב משרד התחבורה בשנת 1969/70 הוא 1.1 מליון ל"י, בהשוואה ל-0.2 מליון ל"י.

שיכון ופעילות הבניה הפרטית

ב-1968 הוחל בבנית מבנים בשטח כולל של 61.6 אלף מ"ר, מזה 45.8 אלף מ"ר (כ-440 דירות) למגורים. במחצית השניה של 1968 חלה עליה של כ-26 אחוזים בהתחלות הבניה, לעומת המחצית הראשונה של השנה. כ-85 אחוזים משטח התחלות הבניה ניבנו במסגרת הבניה הפרטית.

משפטים

הפעלה מחדש של מערכת המשפטית

הפעלתה מחדש של מערכת השיפוט האזרחי ביהודה ושומרון נתקלה בקשיים, שנבעו בעיקר מסרובם של חלק מהשופטים לחזור לעבודתם, ומהחרם, שהטילו מרבית עורכי הדין המקומיים על בתי המשפט. מתוך 22 שופטים וחובעים, שנשארו באזור, חזרו רק 14 לעבודתם ואילו 8 האחרים סרבו לחזור. מספר שופטים פרשו מתפקידם בשלב מאוחר יותר. עד מרץ 1968 אויישה מערכת השיפוט ע"י 15 שופטים וחובעים, אך מספרם עלה עד 19 (אפריל 1969). כיום פועלת מערכת המשפט באופן תקין והגיעה מחדש להיקף הפעילות שהיתה בתקופת ירדן, למרות המספר המצומצם של השופטים והתובעים.

מבנה מערכת המשפט

בתי המשפט הקיימים מורכבים משלוש דרגות:

בית המשפט לערעורים, שמקום מושבו ברמאללה.

2 בתי משפט לערכאה ראשונה, אחד לדרום, מקום מושבו לסרוגין ברמאללה ובחברון, ואחד לצפון, מקום מושבו בשכם.

8 בתי משפט השלום, בערים רמאללה, בית-לחם, יריחו, חברון, שכם, ג'נין, טול-כרם, קלקיליה.

מבנה זה של מערכת המשפט תואם את המבנה, שהיה קיים בתקופת ירדן, להוציא בית משפט לקסציה, שבוטל, סמכויות בית משפט גבוה לצדק, שהיו נחונות בידיו, הוענקו לבית המשפט לערעורים ברמאללה.

פעילות בתי המשפט

היקף הפעילות של בתי המשפט גדל במידה ניכרת בשנת האחרונה, כפי שניתן לראות מהטבלה הבאה:

מספר החוקים שנדונו		הערכאה
1968/69	1967/68	
423	466	בית המשפט לערעורים
755	430	בתי המשפט לערכאה ראשונה
28,862	10,043	בתי משפט השלום
6,078	935	ההוצאה לפועל
× 36,118	11,874	סה"כ

× לא כולל ברירות קנס - 20,000 מקרים - ששולמו במישרין דרך הדאר.

ח ק צ י ב

תקציב משרד המשפטים באזור יהודה ושומרון (כולל בתי המשפט ויתר יחידות משרד המשפטים) לשנת 1969/70 הוא 1,279,000 ל"י בהשוואה ל-1,282,000 ל"י ב-1968/69. ההוצאה בפועל בשנת 1967/68 הסתכמה בכ-403,000 ל"י.

ת ו ב ע נ ו ת

תושבי השטחים המוחזקים אינם זכאים לפי החוק הבינלאומי להתדיין עם צה"ל ורשויות אחרות של מדינת ישראל, על נזקים שנגרמו להם על ידי רשויות אלו או אנשים הפועלים בשליחותם. אף על פי כן החל מיולי 1968, הופעל נוהג תובענות לתושבים בשטחים המוחזקים במטרה לאפשר לתושבי השטחים להגיע למעין ערכאות משפטיות בדרישה לפיצויים ואף לקבלם במקרה ויוחלט על ידי ערכאות אלה.

מפקד האזור מינה קצין תובענות, שאליו רשאי להגיש תובענה כל תושב האזור הטוען שנגרם לו נזק על ידי צה"ל ומשרדי הממשלה. קצין התובענות בודק את התובענה ומחליט אם לשלם לתובע פיצויים ומה גובה הפיצוי שישלם. על החלטת קצין התובענות ניתן לערער בפני ועדת עררים לתובענות, שמונתה אף היא על ידי מפקד האזור. יצויין שועדת הערעורים הינה בלתי תלויה והחלטתה היא סופית.

עד 31 מרץ 1969 הוגשו 308 תובענויות, וב-137 מחוכן הסתיים הטיפול עד לתאריך זה. הפיצויים ששולמו למגישי התובענויות הסתכמו בכ-90 אלף ל"י.

ועדת ערעורים

באזור הוקמה ועדת ערעורים המטפלת בערעורים על החלטות הממונה על רכוש הממשלה ועל הרכוש הנטוש, על שומות מס-הכנסה, על החלטות הרשות המוסמכת בענין תפיסות רכוש ועל החלטות המכס. בבוועדה שותפו גם גורמים מקומיים.

כן קיימות ועדות ערעורים מקומיות על שומות מס-רכוש.

מ ש ט ר ה

בתום הקרבות סיעה משטרת ישראל למושלים הצבאיים בארגון מחדש של המשטרות המקומיות. באיזור הוקמו שתי נפות - נפת יהודה ונפת שומרון. כוח האדם הורכב משוטרים ישראלים ומקומיים, חלקם שוטרים בתקופה הירדנית וחלקם מגוייסים חדשים מקרב האוכלוסיה המקומית. בסוף 1967 שירתו ביחידות המשטרה באזור כ-290 שוטרים מקומיים, ובסוף 1968 כ-320 שוטרים מקומיים.

משטרת ישראל שמה דגש מיוחד על פעולת ההדרכה לשוטרים המקומיים. אנשי המשטרה המקומיים השתתפו בימי עיון, השתלמויות ושיעורים תקופתיים. בשנת 1968 השתתפו 58 שוטרים מקומיים (מכל האזורים) בקורסים ללימוד השפה העברית. בשנת 1967 נרשמו באיזור כ-2,400 תיקים, ובשנת 1968 - כ-5,400.

אוכלוסיה ותנועת אוכלוסין

בסוף חודש ינואר 1969 מנתה האוכלוסיה ברצועת עזה וצפון סיני 356.300 נפש. שיעור הילודה השנתי היה 41.5 לכל אלף תושבים, שיעור התמותה 16.0 לאלף, ולכן שיעור הרבוי הטבעי היה 25.5 לאלף.

כתוצאה מניתוק רצועת עזה וסיני ממצרים היו משפחות, שחלק מבניהן נותרו במצרים. מספר חדשים לאחר המלחמה הושג הסכם לחילופי תושבים. במסגרת הסכם זה עברו מרצועת עזה וסיני למצרים משך שנת 1968 כ-2340 איש, ואילו בכיוון הפוך עבור 2220 איש.

לתושבי רצועת עזה וסיני מאפשרים יציאה לביקורים, מסחר, עבודה ולימודים בארצות ערב. עד סוף אפריל 1969 יצאו מרצועת עזה וסיני לכל המטרות הנ"ל כ-48,700 איש.

לתושבי רצועת עזה וסיני מאפשרים יציאה לישראל וליהודה ושומרון. עד אפריל 1969 היו למעלה מחצי מיליון יציאות של תושבים מהרצועה לישראל וליהודה ושומרון.

מ נ ג נ ו ן

תנאי העבודה של העובדים המקומיים נשמרו בדרך כלל בהתאם לחוקים המקומיים מתקופת השלטון המצרי. כן נשמרו מבנה השכר ומרכיביו.

בנוסף לתוספות השכר שאותן קיבלו העובדים בעבר, הוגדלה תוספת היוקר שנועדה לפצות את העובדים על העליה ברמת המחירים באזור. התוספת ניתנה לראשונה בספטמבר 1967 בשיעור של 20% על השכר, ובאוקטובר 1968 ניתנה הגדלה נוספת של 8%.

שינוי שנעשה בתנאי העבודה הוא הנהגת שעות העבודה המקובלות בישראל, השונות מהשעות בהן עבדו בימי השלטון המצרי.

להלן פירוט העובדים הישראליים והמקומיים במשרדי הממשלה והמכס (לא כולל

מספר רבתי סוהר) :	1967/68	מרץ 1969	תוספת
עובדים ישראליים	112	120	8
עובדים מקומיים	2,461	3,305	844

קרן פנסיה.

ההוצאה לפנסיה שהוקפאה הופעלה מחדש החל ב- 1 בינואר 1969 .

חקלאות ודיג

החקלאות היא מקור התעסוקה העיקרי ברצועת עזה, הן משום שזהו הענף הכלכלי הגדול ביותר (כ-1/3 מהתפוקה הלאומית הגולמית) והן משום שנהוגות בה שיטות עבודה פרימיטיביות, שבהן רבה יחסית תשומת העבודה. מתוך שטח הרצועה, הכולל כ-360 אלף דונם, מעובדים כ-260 אלף דונם, 140 אלף דונם שלחין ו-120 אלף דונם בעל. המלחמה לא גרמה נזקים כבדים לחקלאות והיקף התעסוקה בחקלאות לא פחת. במחצית השניה של שנת 1968 עבדו בחקלאות ברצועת עזה וצפון סיני כ-13 אלף איש, שהיו 30 אחוזים מכלל המועסקים באותה תקופה.

החקלאות מתבססת בעיקר על ענף ההדרים, שהוא גם ענף-ההכנסה העיקרי באיזור, הוא מהווה 30 אחוזים מתוך השטח המעובד וכ-65 אחוזים משטחי השלחין. כמחצית השטח נטוע הדרים צעירים, שאינם נושאי פרי עדיין.

למעלה מ-80 אחוזים מתפוקת ההדרים מיועדת ליצוא. בעונת הפרי 1967/68 יוצאו מהרצועה כ-81 אלף טונות פרי הדר. מתוכם 30 אלף טונות לגדה המערבית ולארצות ערב וכ-51 אלף טונות לשווקים מעבר לים. בעונת הפרי 1969/68 עד לסוף חודש אפריל 1969 יוצאו כ-90 אלף טונות, מתוכם 20 אלף טונות לגדה המערבית ולארצות ערב, כ-68 1/2 אלף טונות לשווקים מעבר לים וכאלף טונות לעיבוד תעשייתי בישראל. באיזור הרצועה פועלים כיום שלושה בתי אריזה ממוכנים. שניים מתוכם הוקמו והופעלו במשך העונה האחרונה בלבד. כמחצית הכמות שיוצאה, נארזה בבתי-אריזה אלו, יחד כ-2 מיליון תיבות.

ענף הירקות הוא הענף השני בחשיבותו בחקלאות האיזור. היבול משמש בעיקר לתצרוכת מקומית אך נעשים גם נסיונות לעבד שטחים לגידול ירקות ליצוא ולתעשייה. עד כה עובדו לגידולי יצוא כ-500 דונם, כשהגידולים העיקריים הם אבטיחים, חצילים ופלפל.

ענף הדיג נהנה מהתפתחות ניכרת בשנתיים הנסקרות. לפני המלחמה עסקו בענף זה כ-1,500 איש ולאחר המלחמה הושבת הדיג כליל, אך כבר בחודש אוגוסט 1967 החלה

ניכרת התחדשות הדרגתית בפעילות הענף. במאי 1969 היו למעלה מ-2,500 בעלי רשיונות דיג וניתן להניח, כי מספר המועסקים בענף היה אף גבוה יותר. בשנת הממשל השנייה הסתכמה הדגה בכ-3,900 טונות לעומת כ-860 טונות בשנת 1967. בעשירית מכלל הדגה בשנה השנייה יוצר - 80 טונות לאירופה, 230 טונות לירדן, 65 טונות לגדה המערבית וכ-27 טונות לתעשייה בבית-החרושת להקפאת דגים באל-עריש. בהשוואה לשנה הראשונה חל גידול ניכר ביצוא דגים. בשנה זו יוצאו 30 טונות לאירופה, 190 טונות לירדן, וכ-55 טונות לגדה המערבית.

בענף בעלי-החיים קיימת מגמה קבועה של צימצום כתוצאה משחיטה בהיקף רחב, וכתוצאה מפיקוח תברואי על בעלי החיים המיובאים, שגרם גם הוא לצימצום ניכר. הפעילות הווטרינארית ברצועה מאורגנת ומסודרת. השנה ניתנו טיפול ותיסונים לכ-1,500 בעלי חיים ולכ-30 אלף עופות.

י י ע ו ר .

ב-1968 ניסעו כ-3040 דונם חורשות ובהן כ-618 אלף עצים, בשנה הראשונה רק כ-230 אלף עצים.

באיזור מתבצעות פעולות הדרכה בהיקף הרחב. קיימות באיזור 5 חוות הדגמה בשטח כולל של כ-2,600 דונם. החוות משמשות כמרכזי הדגמה והדרכה וכשטח גידול לשתילים. בשנה האחרונה חולקו קרוב ל-3 מיליון שתילי ירקות שונים.

מ י מ .

המחסור במים הוא המגבלה העיקרית לפיתוח החקלאות באיזור. בשיתוף עם גורמים שונים מתבצעים באיזור סקרים נרחבים לגילוי מקורות מים, סקרי בארות לצרכי מיפוי וסימון ופעולות לבדיקות מליחות ומפלס המים. שיטות השימוש במים הנהוגות על-ידי החקלאים המקומיים הן בזבזניות ביותר. נעשים ניסיונות להחדיר שיטות חסכוניות יותר. במסגרת זו חולקו לחקלאים המקומיים כ-700 מטר של שריוולי פלסטיק להולכת מים.

קיימות התקשרויות בין יזמים ישראלים וחקלאים מקומיים, בעיקר בעיבוד של תוצרת חקלאית - קילוף שקדים, הכנת בטנים לזרעים, הכנת לוף ליבוש, אריזת גזר קמעונאי, ובשנה שעברה גם קילוף פלחי אשכוליות.

עד חודש אפריל 1969 הומלץ לאשר 107 הלוואות להון חוזר, ערבויות ואשראי דוקומנטרי, בעיקר לפרדסנים, יצואני פרי-הדר ודייגים. סכום ההלוואות שאושרו היה 4.4 מיליון ל"י (כולל 0.7 מיליון ל"י להקמת בית אריזה על-ידי משקיע מקומי) .

תקציב משרד החקלאות המאושר לשנת 1969/70 הוא 1.2 מיליון ל"י בהשוואה ל-0.6 מיליון ל"י בשנת 1968/9. הביצוע בשנת 67/8 מסתכם ב-0.4 מיליון ל"י.

ע ב ו ד ה

שיעור ההשתתפות של האוכלוסיה בכוח-העבודה ברצועת עזה וצפון סיני הינו נמוך ביותר. זוהי תוצאה של מספר גורמים, שהחשובים ביניהם הם: מבנה גילים צעיר של האוכלוסיה, משקלו הגבוה באופן יחסי של הישוב העירוני, חלקו הקטן באופן יחסי של ענף החקלאות במשק, האחוז הגבוה של מקבלי תמיכות בקרב, והעובדה שהאיזור ידע הגירה בממדים גדולים במשך שנים, תופעה המביאה לעזיבת כשרים לעבודה.

בחדשים הראשונים לאחר המלחמה השתייכו רק 43 אחוזים מביין הגברים בני 14 ומעלה לכוח העבודה. 81 אחוזים מתוכם, שהם 31,200 גברים היו מועסקים ואילו הנותרים כ-7,400 חיפשו עבודה ולא מצאו. במחצית השניה של 1968 חל גידול ניכר בהשתייכות לכוח העבודה ובמספר המועסקים. בתקופה זו היה שיעור ההשתתפות בכוח העבודה של גברים בני 14 ומעלה, 85 אחוזים מתוכם, שהם כ-40 אלף גברים, היו מועסקים, וכ-6,700 חיפשו עבודה ולא מצאו. לאוכלוסיה כולה היה שיעור ההשתתפות בכוח העבודה במחצית השניה של 1968 29.1 אחוזים, מתוכם 83 אחוזים היו מועסקים.

במשך השנה הראשונה הופעלו ברצועת עזה וצפון סיני חמש לשכות עבודה, ובשנה השניה - שמונה לשכות. במשך שנת הכספים 1968/69 סופקו באמצעות הלשכות למעלה מ-900 אלף ימי עבודה ועל מועסק עבד במוצע 17 ימים בחודש. החל מנובמבר 1968 מפנות לשכות העבודה עובדים לישראל. באפריל 1969 הגיע מספר העובדים שסודרו בעבודה בישראל באמצעות הלשכות לכ-950. באותו חודש נאמד מספר העובדים בישראל שלא בהכוונת הלשכה בכאלפיים.

הוצאות הממשל הצבאי להספקת תעסוקה באיזור הסתכם עד 31 מרץ 1968 ב-2.8 מיליון ל"י. התקציב לשנת הכספים 1969/68 היה 7.5 מיליון ל"י, ולשנת הכספים 1969/70 מתוכננת הוצאה של 7.9 מיליון ל"י .

הכשרה מקצועית.

החל מנובמבר 1968 פועל בעזה מרכז להכשרה מקצועית והחל ממרץ 1969 פועל מרכז נוסף גם בחאן-יונס. בתחילת מאי 1969 היו במרכזים אלו 15 כיתות, בהן הוכשרו 400 תלמידים ובמשך החודש עומדים להפעיל ארבעה מרכזים נוספים, שקיבלתם הכוללת 850 תלמידים. במרכזים אלו נלמדים נגרות, חרטות, מסגרות, הנהלת חשבונות, הלחמה, טפסנות, ברזלנות, בנאות ומכונאות רכב. עד לחודש מאי 1969 סיימו את מרכזי ההכשרה 45 תלמידים וכולם נקלטו בעבודה בישראל. לנושא זה הוקצבו בשנים 1969/68 ו-1969/70 800 אלף ל"י.

פ ל י ט י ם.

קיים גם מרכז הכשרה מקצועית המוחזק ומנוהל על-ידי ססו"ת. במרכז זה מוכשרים כ-400 תלמידים, כולם מבין הפליטים. קיימות 11 מגמות לימוד וברובן נמשכים הלימודים שנתיים. גם איגוד הכנסיות מקיים בעזה מרכז להכשרה מקצועית בו לומדים כ-180 נערים ונערות.

בדצמבר 1967 היו רשומים בלשכות העבודה 2300 פליטים ובדצמבר 1968 - 3,500. עד לסוף מרץ 1969 סופקו במסגרת התעסוקה היזומה כ-1/4 מיליון ימי עבודה לפליטים.

מניחים כי קיום מאגר גדול של מובטלים בקרב הפליטים מונע עליית שכר ברצועת-

עזה.

ח י נ ו ך

מערכת החינוך באזור מוסיפה לפעול במתכונתה הישנה, אך נוספו לה אל-עריש והבדואים של סיני (למעט מרחב שלמה). בראשה עומד הממונה על החינוך (בשיר אל ראיס) וסגל העובדים הפדגוגיים והמינהליים. קצין מטה חינוך פועל באזור בעזרת ארבעה ישראלים נוספים, המהווים למעשה קציני-מטה לענייני חינוך בדרג הנפה.

להלן נתונים על רשת בתי הספר הממשלתיים ברצועת עזה לפני המלחמה בשנת הלימודים

תשכ"ח ותשכ"ט :

<u>תשכ"ט</u>	<u>תשכ"ח</u>	<u>לפני המלחמה</u>	
96	78	118	מוסדות לימוד
1,136	833	1,375	מורים
44,260	27,527	38,807	תלמידים

העליה הניכרת במספר התלמידים בשנים תשכ"ח ותשכ"ט יצרה מצב של מחסור במורים. כל בוגרי בתי-המדרש למורים מונו לתפקידי הוראה, וכן כל אקדמאי, שנמצא מתאים, ועוד כ-150 בוגרי בתי-ספר תיכוניים. נחמנו למעלה מ-300 מורים חדשים.

בעיית ספרי הלימוד מוסיפה להטריד את משרד החינוך. מתוך 160 ספרים, שבהם השתמשו בימי המצרים, אושרו לשימוש בשנת הלימודים הראשונה (תשכ"ח) 24 ספרים בלבד, והשנה אושרו עוד ארבעה ספרים. נוסף לכך הוכנסו לשימוש 22 ספרים ישראליים במקצועות מתמטיקה ואנגלית. בבדיקת 70 ספרי לימוד, שנערכה מטעם יונסקו (עבור ססו"ת) נמצאו 24 ספרים כשרים, 35 חוייבו בהוצאת קטעים המכילים דברי שטנה, ו-11 ספרים נפסלו לחלוטין.

הממשל ערך בחינות תיכוניות (בגרות) רשמיות. מספר הנבחנים היה 1,152 בשנת 1967. 3,797 בשנת 1968, והשנה אומדים את מספר הנבחנים בכ-5,000.

לקראת סוף 1968 נפתחו, לראשונה מאז המלחמה, 14 בתי-ספר באזורי הבדואים, ברפיח ובקו קנטרה - אל-עריש.

הקשרים עם ססו"ת מתבטאים בעיקר בחינוך תיכוני, הניתן לילדי פליטים. בשנת תשכ"ט ניתנה השכלה תיכונית ל-8,086 ילדי פליטים, ו-389 פליטים למדו בבתי-מדרש למורים ומורות.

התקציב המאושר של משרד החינוך והתרבות לסנת 1969/70 הוא 7.2 מיליון ל"י בהשוואה ל-5.9 מיליון בשנת 68/9 והוצאה בפועל של 3.6 מיליון ל"י.

ב ר י א ו ת

הבעיה העיקרית של משרד הבריאות בעזה היה דילול הרופאים והסגל הרפואי באזור מאז המלחמה מזה, וזאת עקב המחסור ברופאים פרטיים. להלן הנתונים המראים תופעה זו:

<u>אפריל 1967</u>	<u>אפריל 1968</u>	<u>אפריל 1969</u>	
6	6	6	בתי חולים
947	936	936	מיטות
17	17	16	מרפאות
75	40	28	רופאים
257	183	190	אחיות
651	588	588	עובדים אחרים

מספר ימי האשפוז בבתי החולים הממשלתיים הגיע בשנת 1968/69 לכרבע מיליון יום, כשאחוז התפוסה בבתי החולים נע בין 70% ל-80%. מספר הביקורים במרפאות הגיע למעלה מ-1.25 מיליון

בשנת 1968/69 ניתנו לתושבים כ-50,000 זריקות חיסון נגד פוליו, כ-50,000 זריקות תרכיב משולש, כ-600 איש קבלו טיפול בעקבות נשיכות, כ-10,000 ילדים ו-7,600 מבוגרים חוסנו נגד אבעבועות. (המספרים האלה כוללים את הטיפול בפליטים).

הסיוע הישיר של משרד הבריאות הישראלי מתבטא לא רק בניהול, אלא גם במתן שרותי בריאות ישירים לאוכלוסייה.

בשנת 1968/69 אושפזו בישראל 302 איש, ו-813 הופנו למרפאות בארץ. סה"כ התקציב למטרה זו היה 600,000 ל"י.

באוגוסט 1968 אומץ בית החולים באל-עריש ע"י בית החולים תל-השומר, בעקבות נטישת הצוות הרפואי המצרי, אשר חזר למצרים. בבית החולים 50 מיטות ובמרפאה שלו נבדקים כ-100 איש ליום.

בית החולים אויש בקביעות ע"י ארבעה רופאים ושש אחיות מישראל. סודר במקום מכון רנטגן ואורגנה מעבדה ביוכימית. בתקופת האימוץ זכה בית החולים לפרסום רב, ומגיעים אליו אף חולים מעזה ומרפיח. כן נערך בבית החולים קורס חובשים מקומיים בהדרכת שני אחים מתל-השומר, והוכשרו 13 חובשים מקומיים.

לאחרונה אושר בממשלה הקמת מרכז רפואי ישראלי בעזה, שיעסיק 22 ישראלים, מהם שמונה רופאים.

הסיוע הישראלי מתבטא גם בביקורים של יועצים ושכנאי רפואה, שביקרו עשרות פעמים בעזה ונתנו ייעוץ בנושאי מחלות לב, כירורגיה, מחלות דם, עצבים וכו'.

הופעת החולים במקרים אלה רבה.

רוב הבעיות המיוחדות מצאו את פתרונן במשך השנה. בין השאר הופעל מכשיר רנטגן נייד, ונערך חיסון נגד שחפת וחצבת בשטח הרצועה.

הממשל ארגן שרותי בריאות קבועים לבדואים בסיני, כשרופא בלוויית אחות, מסיירים בריכוזי הבדואים. כן הוקמו חמש מרפאות לבדואים, ועוד שתי מרפאות מתוכננות. במרפאות אלה עובדים כיום שני רופאים מקומיים, המבקרים בהם בסיור דו-שבועי. בכל מרכז כזה מטפלים ביום הטיפול בכ-150 בדואים.

התקציב המאושר של משרד הבריאות לשנת 1969/70 מסתכם ב-5.6 מיליון ל"י, בהשוואה ל-4.8 מיליון בשנת 68/9 והוצאה בפועל של 2.1 מיליון ל"י בשנת 1967/8.

ס ע ד

מיד לאחר המלחמה הופעל משרד הסעד מחדש תוך כדי הכנסת שינויים ארגוניים, כמו הפיכת חצי האי סיני למחוז עצמאי, ביטול האגף לטיפול בפליטים, והעברת לשכות העבודה לטיפול משרד העבודה. במשך שנת הממשל השנייה אורגן משרד הסעד מחדש והותאם לחלוקה הנפתית הקיימת כיום בממשל, כשהמשרד הראשי נמצא במינהל האזרחי בעזה, ומשרדים נפתיים - בנפות. המשרד מטפל רק בתושבי הרצועה הרגילים ולא בפליטים הנמצאים בטפול סס"ת.

פעולות הסעד השוטפות באזור מתרכזות בארבעה מישורים :

חלוקת מנות מזון (לא לפליטים)

מיד לאחר המלחמה נמשכה חלוקת מזון כמלפני המלחמה, ע"י חברת "קאר" (CARE) בהיקף של כ-70,000 מנות ברצועה, ועוד 10,000 מנות חולקו לפי דרישתנו באל-עריש. עוד בחודשים הראשונים לפעולתנו הוחל בביצוע "סקר נזקקות" באזור, אשר תוצאותיו

הראו שרק 31,000 תושבים זכאים לקבל מנות סעד בהתאם לקריטריונים שקבענו, המתבססים על הקריטריונים, שהיו נהוגים גם בזמן המצרים. התברר שרבים מביין 70,000 מקבלי הסעד קודם לכן היו מסוגלים לעבוד, ואחרים היו רשומים אך לא נמצאו. לעומת הירידה במספר הנזקקים ברצועה הועלה מספר מקבלי הסעד באל-עריש מ-10,000 ל-15,000, עפ"י תכנית סעד ותעסוקה מיוחדת לשיפור המצב הכלכלי שם.

תמיכה בספית ישירה.

סכומי התמיכה לנפש הוגדלו על ידינו מ-3 ל"י ל-5 ל"י לחודש. כיום מגיע מספר המשפחות, הנתמכות ל-800 ברצועת עזה וכ-3,000 באל-עריש.

הזנת ילדים בבית הספר באל-עריש.

ב-1969 הגיע מספר המנות המחולקות בבתי הספר באל-עריש ל-6,000 לעומת 4,000 בשנה שעברה.

משרד הסעד מקיים שיתוף פעולה הדוק עם ארגוני סעד בינלאומיים הפועלים באזור בהנחייתנו, Near East Council of Churches כגון ארגון הכנסיות למזרח הקרוב, ארגון סעד שוודי, ארגון נשי פלשטית וכו'.

מזון תמורת עבודה.

במגמה להקטין מספר הנזקקים המקבלים מזון ללא תמורה הועברו חלק ממקבלי מנות הסעד בעבר לתכנית "מזון תמורת עבודה", ("Food For Work") המבוססת על קבלת מנות מזון כחלק משכר העבודה. כשמספר המנות המחולקות הוא בהתאם למספר הנפשות במשפחת המועסקים. כנגד מנות המזון נוכה משכרו של העובד תשלום סמלי. התכנית הופעלה לגבי מועסקים בעבודות יזומות בפרוייקטים, שאושרו ע"י הממשל וחברת "קאר". במסגרת התכנית ברצועה מועסקים כיום 4,500 פועלים המקבלים כ-22,500 מנות.

בדואים בסיני.

עד לחודש פברואר 1969 חולקו 10,000 מנות סעד באזור ע"י חברת "קאר". בפברואר 1969 אושרה תכנית "מזון תמורת עבודה" לבדואים בהיקף של 35,000 מנות, בד בבד עם בטול הסובסידיה למזון, שהופעלה זמן רב והבטיחה השתתפות שלנו ברכישת המזון של הבדואים.

התקציב המאושר לשנת 1969/70 מסתכם ב-5.8 מיליון ל"י בהשוואה ל-3.7 מיליון ל"י ב-1968/9.

פ נ י ם

שלטון מקומי.

מתוך שמירה על עצמאותן של הרשויות המקומיות, לא שונה הרכבן, פרט לאל-עריש. שם חזרו חברי העירייה המצריים למצרים, ובמקומם נתמנו חברים תושבים.

השירותים הניתנים על-ידי העיריות (עזה, חאן-יונס, ואל-עריש) והמועצות הכפריות הגדולות הם הספקת מים, חשמל תברואה, תאורת רחובות, החזקת כבישים ומדרכות. שרותי חינוך, סעד, דת, בריאות וכיבוי-אש ניתנים על-ידי הממשל הצבאי ולא על-ידי הראשויות. העיריות משמשות גם ועדות מקומיות לבנין ערים. נתמנתה ועדה מחוזית, המפקחת על הבניה ויוזמת הקמת אזור התעשייה ומרכזי תיירות.

הממשל הישראלי נתן לעיריות עזרה לכיסוי הגרעונות בצורת הלואות ברבית של 2%. בנוסף לכך, נעזרות העיריות בתכנית העבודות היזומות של הממשל באחזקת כבישים, בסלילת מדרכות, סידור אמצעי בטיחות ברחובות וליד בתי ספר וכו'. עבודות אלה מבוצעות על ידי מע"ץ בהשתתפות מועטת של העיריות.

ב-1968/69 ניתנו לעיריות הלואות בסך של 300,000 לירות, כשרוב הסכום (250,000 ל"י) ניתן לעיריית אל-עריש.

תקציב הרשויות המקומיות באיזור עמדו מאז המלחמה בסימן של גרעון מתמיד, אך כתוצאה מייעול הגביה ושיפור המצב הכלכלי יש לצפות בשנת התקציב 1969/70 לעודף של תקבולים על התשלומים בכל העיריות, כשהגרעון העיקרי יוסיף להיות באל-עריש בהיקף של 300,000 לירות.

להלן נתונים על תקציבי ארבע העיריות העיקריות ברצועה :

המקום	ביצוע 1968/69				תקציב 1969/70	
	תקבולים	תשלומים	תקבולים	תשלומים	תקבולים	תשלומים
עזה	1,306,000	1,456,100	1,604,400	1,467,000		
חן-יונס	265,000	308,900	324,300	320,300		
אל-עריש	261,300	550,000	302,500	645,000		
רפיח	120,900	137,000	178,000	220,000		

עדין פועלים באיזור רצועת עזה וסיני למעלה מ-400 מוכתרים ושייכים, המתמנים על-ידי מפקדי הנפות, ומקבלים מן הממשל שכר עבור מילוי תפקידיהם.

בתקופת הממשל המצרי לא ניתנה תשומת לב לבעיית המלחת המים וההפרזה בחפירת בארות. עתיד הספקת המים בעיריות הרצועה נבדק עתה על-ידי תה"ל. החשמל מסופק מגנרטורים מקומיים בתנאי אתזקה גרועים, ומחירו יקר (כ-21 אג' לגו"ס).

מרשם אוכלוסין.

בעקבות מפקד האוכלוסין שבוצע בספטמבר 1967 הוחל במבצע הנפקת תעודות זהות לתושבים, לפי צו הקובע, שכל גבר מגיל 16 חייב לשאת תעודת זהות, וכל אשה רשאית לקבל תעודה. עד סוף חודש מרץ 1969 חולקו 115,500 תעודות זהות.

תקציב משרד הפנים לשנת 1969/70 מסתכם ב-1.4 מיליון ל"י בהשוואה ל-1.2 מיליון ל"י ב-1968/9 וביצוע של 0.5 מיליון ל"י ב-67/8.

מסחר ותעשייה

ענפי המסחר והתעשייה באזור נחשלים מאוד, ולמעשה יש לדבר כמעט בכל המקרים על מלאכה ותעשייה זעירה, המבוצעת במפעלים קטנים או אפילו בבתים פרטיים.

מיד לאחר המלחמה נפגעה התעשייה ברצועה, כתוצאה מניתוק האזור ממצרים, מהתחרות של יצרנים ישראליים, מהמחסור באשראי ומהקושי בהשגת חמרי הגלם. אומדים את מספר המועסקים בתעשייה באיזור לפני המלחמה בכ-3,000, ומספרם ירד עד למחצית אחרי המלחמה.

בשנת הממשל השנייה, ובעיקר לקראת סוף 1968, ניכרת התעוררות רבה במפעלים הכלכליים ופעילותם עולה אף על זו שמלפני המלחמה. את הסיבות לכך אפשר למצוא בפתיחת השוק ישראל ואזור יהודה ושומרון לשוק העזתי בהשגת חומרי גלם מאזורים אלה, ובמתן אשראי להון חוזר באמצעות הממשל. ראוי לציין, שההתפתחות הבולטת קיימת בעיקר בעיר עזה, ולא בנפות אחרות. להלן נתונים על ההתפתחות בענפי תעשייה עיקריים ברצועה לפי מספר המועסקים בכל ענף :

מרץ 1969	אפריל 1968	
359	44	הלבשה ומתפרות
277	178	מתכת
198	60	רהיטי במבוק
1,779	799	שטיחים
121	14	כלי חרס
400	44	מוסכים
800	363	אחרים
<u>3,934</u>	<u>1,502</u>	סה"כ

מספר העובדים במוצע למפעל הוכפל מ-4.8 עובדים (פברואר 1968) ל-10.8 עובדים (מרץ 1969).

הסיבות לפיתוח הניכר בענפים המפורטים לעיל הן :

הלבשה ומתפרות : כעשרה מפעלים בעיר עזה, המעסיקים למעלה ממאתיים עובדים, מבצעים עבודות משנה בקבלנות עבור יצרנים ישראליים, בהיקף של כ-300 אלף לירות בשנה. העבודות מתרכזות כיום בעיקר בדברי הלבשה. כן הוקם מפעל חדש לטקסטיל על-ידי משקיעים מקומיים.

מתכת : נפתח מפעל ישראלי להתכת נחושת, שהתבסס על ריכוז גרוטאות שנאספו בסיני. המפעל העסיק כ-60 איש.

רהיטי במבוק וקש : ענף רהיטי הקש התפתח לאחר המלחמה, בעיקר בגלל קניות הישראלים הן באופן פרטי והן במאורגן (בין השאר על-ידי השק"ם). על מנת להביא לפתוח נוסף על ענף זה ולהסיב את המוצרים נערך סקר ביזמתנו על ידי המכון לפריון עבודה.

ש ט י ח י מ : מבחינה אבסולוטית זהו הענף שהתפתח ביותר בעזה, כשמספר המעסקים גדל ב-1,000 איש במשך שנה. נעשה נסיון ליצא שטיחים לתו"ל ונשלחו משלוחים מספר לאיופה, דרום אפריקה ואוסטרליה. שטיחים רבים שווקו בירושלים, ביהודה ושומרון, וכן נקנו על-ידי ישראלים.

כלי חרס : העליה במספר המעסקים הינה תוצאה של קניות מוגברות מצד הישראלים המבקרים בשטח.

מ ו ס כ י מ : טיפול ברכב ישראלי (ראה דו"ח תחבורה) .

בשנת 1968/69 הומלץ לאשר 179 בקשות להלוואות להון חוזר בערך של 1.1 מיליון ל"י, וכן 74 בקשות לאשראי דוקומנטרי וערבויות בהיקף של למעלה ממיליון ל"י .

בעזה נפתחו סוכנויות של מפעלים ישראליים למשקאות קלים, סיגריות, צבי ועוד.

במשך השנה נתקבלו מספר פניות של משקיעים ישראליים בדבר הקמת מפעלים, אך התנאים אשר הועמדו בפניהם, לא השביעו רצונם, וההשקעות מתעכבות.

התקציב המאושר של משרד המסחר והתעשייה לשנת 1969/70 מסתכם ב-135,000 ל"י לעומת 76,000 ל"י לשנת 1968/9.

ס ח ר ח ו ן

הסחר עם ירדן.

היקף היצוא לגדה המזרחית עד סוף מרץ 1969 הסתכם בכ-24.8 מיליון ל"י. יתכן שמספר זה מוטא כלפי מטה וחלק מן היצוא של רצועת עזה נרשם כיצוא של יהודה ושומרון. היצוא החקלאי, שעיקרו פרי הדור, היווה כ-5/6 מסך היצוא. הנותר - שאר סעיפי היצוא כללו מוצרי תעשייה, ובעיקר סחורות מתוך המלאי שנמצא במחסני המכס ערב המלחמה. היקף היבוא דרך הגשרים, עד סוף מרץ 1969, היה כאמור 24.8 מיליון ל"י, רובו נועד ליהודה ושומרון, ורק חלק מבוטל ממנו יובא לרצועת עזה וצפון סיני.

הסחר עם ישראל.

עד סוף שנת 1968 יבאה רצועת עזה וצפון סיני מישראל סחורות בערך של כ-60

מיליון ל"י. כ-68 אחוזים מסך היבוא הם מוצרי תעשיה ודלק וכ-32 אחוזים הם מוצרי חקלאות. היקף היבוא לפי רבעי שנים מגלה תנודות ניכרות, אך בסך הכל נראה, כי קימת עליה. בחודשי שנת 1967 היה היבוא כ-12.5 מיליון ל"י, במחצית הראשונה של שנת 1968 - 20.9 מיליון ל"י ובמחצית האחרונה של שנה זו - 26.7 מיליון ל"י. עד סוף שנת 1968 ייצאה רצועת עזה וצפון סיני לישראל סחורות בערך של 11.2 מיליון ל"י. כ-58 אחוזים מסך היצוא הם מוצרי תעשיה ומלאכה, והיתרה - מוצרים חקלאיים. במחצית השנייה של שנת 1968 היה היצוא גדול במידה ניכרת לעומת המחצית הראשונה של השנה - 7.2 מיליון ל"י לעומת 2.6 מיליון ל"י בלבד.

הסחר עם חו"ל.

עד סוף פברואר 1969 הסתכם היצוא מרצועת עזה וצפון סיני אל מעבר לים בכ-21.4 מיליון ל"י, רובו ככולו פרי הדר. ארצות היצוא העיקריות הן סינגפור, יוגוסלביה, הולנד וגרמניה. המרת הדולרים מזכה את היצואן בתמריצים לפי הנהוג בישראל. עד לסוף שנת הכספים 1968/69 שולמו כ-2 מיליון ל"י תמריצים ליצואנו הרצועה. היבוא הישיר על ידי תושבי הרצועה מעבר לים הסתכם עד לסוף פברואר 1969 בכ-1 מיליון ל"י.

סיכום.

היצוא של רצועת עזה וצפון סיני עד סוף שנת 1968 הסתכם בכ-32 מיליון ל"י, ואילו היבוא הישיר ע"י תושבי האיזור בכ-61 מיליון ל"י. עודף היבוא הפיזי בסכום של כ-30 מיליון ל"י ממומן בעיקר ע"י העברות חד-צדדיות של ממשלת ישראל, באמצעות תקציב הממשל. נראה גם כי לתקופה כולה קיים עודף יצוא בסעיפי השירותים, שהינו תוצאה של הוצאות גדולות של מבקרים ישראלים בתחילת התקופה והכנסות של תושבי האיזור העובדים בישראל, בסופה.

בשנת 1966 הסתכם יצוא הסחורות של רצועת עזה בכ-17.5 מיליון ל"י, ואילו יבוא הסחורות עבור אזרחים (לא כולל יבוא סוכנות הסעד והתעסוקה ויבוא הממשל הצבאי המצרי) הסתכם בכ-50.1 מיליון ל"י.

מערכת הבנקאות

ברצועת עזה וסיני פעלו לפני המלחמה ששה בנקים, אשר הפעילו 11 סניפים. סך הפקדונות במאי 1967 הגיע ל-13.3 מיליון ל"מ.

מאז הכיבוש נפתחו ברצועה חמישה סניפי בנקים ישראלים - 3 בעזה, 1 בחן-יונס ו-1 באל-עריש. כחודש לאחר פתיחת הבנקים, באוגוסט 1967, הגיע היקף הפקדונות ל-770 אלף ל"י, ולקראת סוף פברואר 1969 ל-3.8 מיליון ל"י. היקף האשראי לציבור בסוף 1967 עמד על 250 אלף ל"י, ולקראת סוף פברואר הגיע ל-2.9 מיליון ל"י, והתחייבויות בעד ערבויות הגיעו ל-1.1 מיליון ל"י.

מ ט ב ע.

ההילך החוקי ברצועת עזה וסיני היתה הלירה המצרית. בפברואר 1968 נאסרה החזקת הלירה המצרית על-ידי חושבי האזור, וניתנה להם האפשרות, להמיר את מלאי הלירות המצריות שברשותם. לשטרות של חמש ועשר לירות מצריות נקבע השער הבינלאומי של לירה מצרית לארבע לירות ישראליות, ואילו לשטרות של לירה מצרית אחת ומעות ושטרות בערך נקוב של חלקי לירה מצרית נקבע שער חליפין של לירה מצרית אחת לשש לירות ישראליות. ההנחה היתה, שעיקר המטבעות בגודל זה מוחזקות בידי מעוטי יכולת בקרב התושבים שבאזור, והיתה כוונה לעזור להם בדרך זו.

בבנקים ברצועה נמצאו כ-0.5 מיליון לירות מצריות והלוואות המושכים הסתכמו ב-2.4 מיליון ל"י. לאור זאת לא היתה כל אפשרות להפעלה סדירה של הבנקים והמושל הצבאי הוציא צו לסגירתם.

מ י ס י

מכס ומיסים עקיפים.

בתקופת השלטון המצרי ברצועה נשארו בחקפם שיעור-המכס המנדטוריים, שהיו נמוכים ביותר. במחסני המכס נמצאו סחורות לפני תשלום מכס בסכום שהוערך בכ-20 מיליון ל"י. על מנת למנוע הצפת השוק הישראלי בסחורות מתוצרת חוץ במחירים זולים, שבישראל מוטלים עליהן מכסי מגן, הוחלט להנהיג תעריפי המכס בישראל על סחורה, שנמצאה במחסני המכס בעזה. אבל כיון שהיה ברור, שיבואני עזה לא יוכלו בדרך כלל לעמוד בשיעורי המכס הישראלי, אופשר להם ליצא את הסחורות לירדן, ויצוא זה שוחרר מתעריפי המכס הישראליים. עד כה שוחררה מרבית הסחורה מהמכס, כ-80% יוצאו לירדן, והיתרה שוחררה במקום תמורת תשלום מכס מלא.

יתר המיסים העקיפים, כגון מס בולים ובלו, הופעלו בהתאם לחוק המקומי מתקופת המצרים. לגבי סחורות המיוצרות במקום ובישראל, הותאמו שיעורי המס לאלה הנהוגים בישראל, על מנת למנוע עיוותים, הנובעים מהגדלים בגובה המס, על אותה סחורה. ההכנסות ממסים עקיפים בשתי שנות הממשל הצבאי הגיעו (עד 1.4.1969) לסך 1,694,000 ל"י.

מיסים ישירים.

מס הכנסה ומס רכוש, שפעלו בתקופת המצרים בהתאם לחוק המנדטורי, הופעלו מחדש לפי אותם החוקים, ובהתאם לאותם התעריפים. ההכנסות ממסים ישירים בתקופה הנזכרת הגיעו לסך 1,230,000 ל"י בהשוואה לגביה שנתיית ממוצעת בסך 1,175,000 לפני המלחמה. הירידה בהכנסות בהשוואה לתקופה של לפני המלחמה מוסברת בשני גורמים עיקריים: הפסקת פעולתם של הבנקים הערביים, שהיו משלמי מס-ההכנסה הגדולים ביותר, וירידה בהכנסות מרכוש (כגון שכר דירה) והכנסות מעסקים מסוימים.

ד א ר

בתקופה המצרית פעלו ברצועה חמישה בתי דאר, 3 סניפי דאר, ו-14 סוכנויות, שעסקו בכל שרותי הדאר המקובלים בישראל, להוציא שרות בנק הדאר. בתום הקרבות נמצאו רוב בתי הדאר פרוצים וניזוקים בצורה קשה. במשך השנתיים שחלפו הופעלו מחדש כל בתי הדאר והסניפים. בשנה הקרובה תיפתחנה גם סוכנויות הדאר, שפעלו בזמן המצרים. כיום מספק הדאר את כל השרותים, שסיפק בעבר, ונוסף לכך נפתח בנק הדאר שמשמש לממשל כצינור להעברת כספים, באמצעותו מועברות משכורות לעובדי הממשל ותשלומים שונים.

להלן טבלה המפרטת את היקף הפעילות העיקרית של שרותי הדאר ברצועה בשנת הכספים 1968/69 בהשוואה ל-1967/68, המבליטה את העליה בפעילות שרותי הדאר ברצועה:

סוג הפעולה	1967/68		1968/69		הגידול ב-%
	ביחידות	בל"י	ביחידות	בל"י	
מכתבים רגילים-נכנסים	99,685	-	152,348	-	52.8%
מכתבים רגילים-יוצאים	106,300	-	161,524	-	51.9%
מכתבים ושומים-נכנסים	27,256	-	39,791	-	45.9%
מכתבים ושומים-יוצאים	26,959	-	43,268	-	60.4%
אגרות הצלב האדום-נכנסות	273,429	-	284,853	-	4.2%
אגרות הצלב האדום-יוצאות	311,910	-	354,327	-	13.6%
גביית חשומי טלפון	-	111,009	-	313,480	182.4%
תשלומים באמצעות הדואר	-	-	-	8,786,559	-

טלקומוניקציה

בזמן המלחמה נהרסה כמעט לחלוטין כל מערכת הקשר. עד ליוני 1968 הושלם שיפוץ הרשת והוכנסו 3 מרכזיות חדשות, במקום אלה, שנפגעו בקרבות. הוחקן קשר טלפוני לישראל, בתחילה ע"י 3 קוי מגנט, ולאחרונה הושלמה מערכת רדיו-טלפון ל-24 אפיקים מעזה לישראל, שבאמצעותה נוספו עוד 6 קוי חיוג טלפונאי לישראל. כיום פועלות ברצועה 5 מרכזיות טלפונית (עזה, דיר-אל-בלח, חן-יונס, רפיח ואל-עריש). ומועסקים 161 עובדים מקומיים במקצועות הבאים: טכנאים -17, קוונים -67, נהגים -8, פקידים -13, טלפונאים -56. בערי הרצועה פועלים כיום 1,999 טלפונים, לעומת 1,949 שפעלו בחקופת המצרים כדלקמן:

ח י ש ו ב	מספר טלפונים	
	בחקופת המצרים	כ י ו ם
עזה	1,720	1,808
דיר-אל בלח	41	40
חן-יונס	98	90
אל-עריש	17	31
רפיח	73	30
סה"כ	1,949	1,999

כיום יש פניות להתקנת כ-400 טלפונים חדשים, שתבוצענה בשנת התקציב הנוכחית.

להלן פרוט ההכנסות משרותי הטלפון :

	<u>1968/69</u>	<u>1967/68</u>	
א.	289,216 ל"י	88,413 ל"י	הכנסות מדמי שימוש ושיחות
ב.	24,266 ל"י	22,596 ל"י	התקנות טלפונים ועבודות שונות
ג.	313,482 ל"י	111,009 ל"י	ס ה " כ
	=====	=====	

ת ק צ י ב .

הוצאות משרד הדאר ברצועה, כולל דאר וטלקומוניקציה, בשנת התקציב 1967/68 הסתכמו ב-887,000 ל"י. התקציב לשנת 1968/69 הסתכם ב-2,170,000 ל"י, לעומת 1,684,000 ל"י ב-1969/70.

ת ח ב ו ר ה

מקומו של ענף התחבורה במשקה של רצועת עזה היה קטן יחסית בחשיבותו. בשנת 1966 סיפקה התחבורה כשלושה אחוזים מהתוצר הלאומי והעסיקה כשישה אחוזים מכלל המועסקים במשק. מספר כלי הרכב המוטוריים בשנת 1966 היה 3,900.

בשנה הראשונה של הממשל הישראלי היתה הסתייגות מסוימת מחידוש רשיונות רכב ונהיגה, בעיקר מסיבות כלכליות. בשנה השניה גבר הלחץ על משרד הרישוי וגברה הנטיה לחדש רשיונות. בסוף מרץ 1968 היו באיזור 3030 נהגים ו-2550 כלי רכב מורשים. בסוף מרץ 1969 היו 3675 נהגים ו-2900 כלי רכב מורשים. עיקר הגידול היה במשאיות וברכב פרטי. מספרים אלו נמוכים כדין בהשוואה לתקופה שלפני המלחמה, כתוצאה מאובדן רכב מסיבות שונות בזמן המלחמה, וכך בשל התקנים הישראליים הגבוהים, הנדרשים לרישוי רכב. במקרים רבים דרושה השקעה גדולה, שהיא לפעמים בלתי כדאית, כדי להכשיר את הרכב לרמת הנדרשת על-פי התקנים הישראליים. עם זאת, ניכרת בחדשים האחרונים נטיה גוברת ליבוא רכב. בשנה האחרונה נרכשו על-ידי תושבי האזור 65 כלי-רכב בישראל.

באזור פועלים שלושה בתי ספר לנהיגה, המכשירים כ-150 חלמידים לחודש. בתי הספר פועלים לפי תקנים ישראליים, לאחר שהמדריכים עברו קורס שאורגן על-ידי הממשל. פעילות מסוג זה לא היתה קיימת כלל בתקופה המצרית ושיטת הלימוד היתה במתכונת של נהג עוזר.

מרכיב חשוב בפעילות התחבורתית ברצועה וסיני הוא קיום הקשר עם ישראל, הגדה המערבית וירדן. פעילות זו חשובה בעיקר לגבי מוניות ומשאיות. ככלל נראה שענף המשאיות נהנה מעודף ביקוש. בתחילת השנה השניה שבתו 250 מתוך 600 משאיות, שחידשו רשיונותיהם, מחוסר תעסוקה, והעדיפו להפקיד רשיונותיהם במשרד הרישוי. בחדשים האחרונים גדל מספר המשאיות המועסקות בפועל לכ-900.

הובלת הנוסעים הציבורית נעשית על-ידי שתי חברות אוטובוסים מקומיות, המפעילות 19 אוטובוסים בארבעה קווים פנימיים בעזה, ובשני קווים בין-עירוניים ברצועה. מספר הנוסעים היומי הממוצע לאוטובוס הוא כ-800. כן מקיים "אגד" שירות יומי סדיר לרצועה, ופועלת חברת האוטובוסים הירושלמית-חברונית, המפעילה פעמיים ביום קו מעזה לירושלים וליריחו.

הפעילות בנמל עזה קשורה בעיקר ביצוא פרי הדר. בשנה הראשונה הוטענו בנמל שבע אניות, ואילו בשנה השניה - 11 אניות. גידול מסוים יש במספר כלי השיט לדיג.

ענף, שהתפתח במידה ניכרת - הן איכותית והן כמותית - בשנתיים הנסקרות הוא ענף המוסכים. עיקר ההתפתחות נובע מביקוש ישראלי גדול לשירותי מוסכים. בין היתר גם כתוצאה מביקוש מקומי בעקבות העלאת הדרישות התקניות. מדי חודש מספקים המוסכים שירותים לכ-600 כלי רכב ישראליים, בעיקר טנדרים, משאיות קלות ורכב נוסעים פרטי. כיום קיימים כ-160 מוסכים לעומת כ-130 לפני המלחמה.

החזקת רשת הכבישים באזור שופרה במידה ניכרת. העורק הראשי הורחב לממדים המקובלים בישראל, תוקנו כבישים ונסללו כבישי גישה בין עזה ופרבריה, בין מחנות הפליטים ובתוכם.

התקימו דיונים בדבר הפעלת המועצה הלאומית למניעת תאונות באזור. סוכם על הדרכת תלמידי בתי הספר והצבת משמרות בטיחות.

באיזור פועלות ארבע תחנות למדידת גשם ותחנה סינופטית אחת.

עד 31 במרץ 1968 הוציא משרד התחבורה ברצועת עזה וצפון סיני 66 אלף ל"י. בשנת הכספים 1968/69 היה תקציב המשרד 102 אלף ל"י, ולשנת הכספים 1969/70 מתוכננת הוצאה של כ-400 אלף ל"י.

ש י כ ו ן

ש י ק ו ם.

עקב השטפונות שפקדו את האיזור ב-1968 נהרסו כ-70 מבנים של בדואים בדרום סיני שיקום המבנים נעשה על-ידי המשוקמים בעצמם ובעיקר בעזרת חמרים הנמצאים בסביבה. הממשל מסייע למשוקמים בתשלום עבור ימי העבודה של הפועלים המקצועיים והספקת חמרי בנין. ההוצאה למבצע זה הסתכמה בכ-40 אלף ל"י.

בניה פרטית.

בשנת 1968 הגיע שטח התחלות הבניה ברצועת עזה וצפון סיני ל-10,700 מ"ר, כמחצית השטח למגורים. במחצית השניה של שנת 1968 עלה שטח התחלות הבניה בשיעור של 77 אחוזים לעומת המחצית השניה של שנת 1967.

מ ש פ ט י ם

מערכת החוקים.

ברצועת עזה נשמר החוק המנדטורי הבריטי. ברם, למען קיום מינהל חקין הטיל הממשל הישראלי מספר חוקים מנדטוריים גם על אזור צפון סיני, בו נהוג החוק המצרי, ואילו בדרום סיני לא חל שינוי ושם נהג רק החוק המצרי. מפקד כוחות צה"ל נתן תוקף לחוקים המקומיים ומפרסם מדי פעם צווים הבאים לשנות, להוסיף או לגרוע ממערכת החוקים הקיימת ברצועה.

הפעלתה מחדש של מערכת המשפט.

עם חידוש עבודת משרד המשפטים התברר, שמרבית המשרות הבכירות של השופטים היו מאוישות על ידי מצרים, ואילו הפונקציות המשפטיות בסיני קויימו על ידי קציני הצבא המצרי. כל השופטים הפלשתינאים הוחזרו למשרותיהם הקודמות, ועורכי-דין ופרקליטי התביעה הכללית מונו לשופטים. שופטים לפשתינאים מונו לתפקיד של שופטי בית המשפט העליון, שבהם שמשו בעבר שופטים מצריים. בשנה האחרונה מונו שמונה שופטים נוספים, ובכך הגיע מספר השופטים ל-19, לפי חלוקה באה :

- נשיא בית המשפט העליון - 1
- שופטי בית המשפט העליון - 3
- שופטי בית המשפט המחוזי - 5
- שופטי בית משפט השלום - 10

בתי המשפט הקיימים מורכבים משלוש דרגות, כפי שהיה בתקופת המצרים: בית המשפט העליון, שמקום מושבו בעזה; בית המשפט המחוזי; שמקום מושבו בעזה; חמישה בתי משפט שלום בישובים הבאים: עזה, דיר-אל-בלח, חז-יונס, רפיח ואל-עריש.

תקציב משרד המשפטים ברצועה (כולל בתי המשפט ויתר יחידות משרד המשפטים) לשנת 1969/70 עומד על כ-1,560,000 ל"י בהשואה לכ-1,140,000 ל"י בשנת 1968/69. ההוצאה בפועל בשנת 1967/68 הסתכמה ב-620,000 ל"י.

מ ש ט ר ה

רצועת עזה וצפון סיני מהוות נפה משטרתית אחת. בסוף 1967 שירתו בנפה 540 שוטרים מקומיים. בסוף שנת 1968 שירתו 520 שוטרים מקומיים. גם כאן נעשו פעולות הדרכה נרחבות על-ידי משטרת ישראל.

4

משרד הבטחון
ארכיון צה"ל ומערכת הבטחון

סוף התיק

5000 (1.70)

28/דא